

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de erroribus Pelagianorum, de Gratia, de
Iustificatione & Merito, de Virtutibus Theologicis, & quatuor Cardinalibus,
ac de ineffabili mysterio Incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. X. De virtute Charitatis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77342)

89. Objicies tertio: facta alicui revelatione damnationis, adhuc teneretur servare omnia præcepta, subindeque illa servare posset, cum nemo possit obligari ad impossibile: Ergo cum observationi præceptorum annexa sit gloriæ consecutio, juxta illud Christi Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, adhuc ille posset sperare beatitudinem.
90. Respondeo primò negando Antecedens: tunc enim non teneretur servare unum ex præceptis divinis, nempe præceptum sperandi vitam æternam, ut in 3. parte conclusionis diximus.
- Respondeo secundò, dato Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dicendum, quod executio gloriæ annexa est observationi mandatorum, non quomodocumque considerata, sed efficaciter exhibita, & usque ad finem vitæ: posita autem revelatione damnationis, non posset sperari efficax observantia omnium mandatorum usque ad finem vitæ; quia tunc esset de fide, quod ille, cui facta esset talis revelatio, aliquod mandatum non servaret efficaciter, licet de isto vel illo determinatè non esset ei revelatum.
91. Objicies quartò: Revelatio divina de futura damnatione merè extrinsecè se habet respectu objecti quod revelat, subindeque illud intrinsecè non immutat: Ergo sicut antea homo poterat, & tenebatur sperare beatitudinem, ita & post. Sed nego Consequentiam: licet enim ex tali revelatione non varietur objectum, variatur tamen in homine judicium prudentiale de illo, subindeque tendentia voluntatis in illud, ut ex supra dictis patet.
92. Ex dictis inferes, quod ille cui facta esset revelatio suæ damnationis, non teneretur orare ad petendum à Deo auxilia efficaciter ad salutem: oratio enim actum spei explicitum vel implicitum necessario importat; atque adeò si ille non teneretur sperare, etiam non teneretur orare. Unde Augustinus lib. 21. de civit. cap. 24. *Si de aliquibus ita Ecclesia certa esset, ut qui sunt illi etiam nosset, qui licet adhuc in hac vita sint constituti, tamen predestinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso.*

DISPUTATIO X.

De virtute Charitatis.

Ad quæst. 23. & sequentes.

Iacto spiritualis ædificij fundamento, & fidei objecto, actibus, & proprietatibus explicatis; atque alterâ Theologicarum virtutum, quæ ipsi simillima est, scilicet spe, ei adjunctâ: nunc de charitate agendum est, quam fides concipit, & ad quam spes currit; & quæ fidei umbras, ac spei suspicia prætergressa, se totam in Deum immergit; ut æternâ illâ pulchritudine, quam fides ostendit, & spes optat, feliciter perfruatur. Hæc gemma virtutum, quæ cæteras format, illustrat, perficit, eisque ornatum singularem ac venustatem ex sui consortio impertit. Hæc vestis

purpurea Sponsæ, optimè sedens super byssum castitatis; aut vestis polimita Joseph, omnium virtutum varietate decorata; vel, si mavis, vestimentum Jacob, cujus fragrantia benedictionem Patris cœlestis impetrat. Hæc currus igneus, sublevans interiorem hominem in paradisum spiritualem; bitumen quo Deus Ecclesiæ arcam linivit, ne aquæ tribulationum ipsam penetrare possint; cementum quo lapides vivi in ædificio spirituali connectuntur; filum aureum quo inter se colligantur; cœlestis gluten, quod animam Deo jungit; & vinculum illud perfectionis, quod felicissimo nexu & homines Deo, & inter se homines propter Deum, ejusque dilectionem, conjungit. Hæc ulna aurea, quæ portæ & muri cœlestis Jerusalem metiuntur, & quæ luminis gloriæ, & beatificæ visionis perfectio mensuratur; plus enim (inquit Doctor Angelicus) *participabit de lumine gloriæ, qui plus habet de charitate*; vel, ut loquitur Augustinus, *Anima quantum charitati adhærescit, tantum lumine gloriæ illustrabitur*. Hæc denique, teste Apostolo, excellentissimum omnium charismatum est: quod enim inter planetas Sol, inter elementa ignis, inter metalla aurum, & inter gemmas carbunculus, hoc inter virtutes charitas est. De hac ergo nobilissima & præstantissima virtute, in hac disputatione differemus, & minùs difficilia omittentes, subtiliora tantum & difficiliora discutiemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum charitas verè & propriè sit amicitia hominis cum Deo?

NEgant Dnrandus in 4. dist. 49. quæst. 4. num. 16. dicens hominis ad Deum non esse propriè amicitiam: affirmant verò cæteri Theologi cum S. Doctore hic art. 1. ubi expressè docet, quod charitas est quædam amicitia hominis ad Deum. Sed advertendum cum Cajetano, in commentario hujus articuli, quod hic non accipitur amicitia relativè, nimirum pro relatione illa, quæ amicus est formaliter amico amicus, sed fundamentaliter pro habitu aut actu amoris mutui, qui est fundamentum ipsius relationis: nam quando queritur, an charitas sit amicitia inter Deum & homines, certum est non queri, an ipsa charitas sit relatio (satis enim constat eam non esse relationem, cum sit habitus, subindeque ad categoriam qualitatis pertineat) sed inquiri, an ipse habitus, vel actus, quo Deum diligimus, & qui est hujus relationis fundamentum, sit habitualis, vel actualis amicitia hominis ad Deum. Hoc præmissò: pro resolutione hujus celeberrimæ quæstionis sit

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur, charitatem esse verè & propriè amicitiam hominis ad Deum.

Probatur primò ex sacris litteris, in quibus iusti & sancti homines passim vocantur amici Dei: Jacobi 2. *Abraham amicus Dei effectus est*. Joan. 21. *Lazarus amicus noster dormit*. Psalmo 138. *Nimis honorati sunt amici tui Deus*. ubi & significandi græcè apud Septuaginta *ἐταῖροι σου, Σοῦδοις τῶν φίλων σου*. Item Sapientia ipsa inter cæteras laudes, amicos Dei constituere dici-

tur Sapient. 7. Demum toto libro Canticorum, satis superque hæc divina amicitia significatur, & celebratur. Unde apud Augustinum lib. 8. Confess. cap. 6. aiebat ad focum famosissimus ille Imperatoris Curia aulicus, Potentianus: *Dico, quæso, omnibus istis laboribus nostris quod ambimus pervenire? Quid querimus? Cujus gratia militamus? Major ne esse poterit spes nostra in palatio, quam ut amici Imperatoris simus? Et per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? Et quandiu istud erit? Amicus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio.* Idem solo luminis naturalis fulgore agnovit Seneca: nam in libro de providentia hæc scripsit: *Inter virum bonum & Deum vera est amicitia. Quid dico amicitia, imò & necessitudo & similitudo; quandoquidem bonus à Deo differt tantum tempore, vera ejus progenies, amulatorque.* Quæ verba expendens Erasmus, bellissimè ait de Seneca, *Ethnicè loquitur, si Christianus sit; Christianè, si ethnicus.* Crassiotes enim errores Gentilium, altissimis fidei veritatibus immiscuit, nam suum sapientem ferè æquat Deo, & in hoc ethnicum sapit: Christianum verò, quia admittit veram amicitiam inter justum & Deum.

3. Probatur secundò ex conditionibus veræ amicitia, quæ sunt tantum quatuor. Prima ut sit amor benevolentia, non concupiscentia, quæ quis se amat, aut sua: unde Aristoteles docet neque in senibus, neque in juvenibus, amicitiam reperiri; quia senes ad suam utilitatem, juvenes verò ad voluptatem, omnia referunt. Secunda, ut sit amor mutuum, non occultus & latens, sed utrinque notus; ut docet Philosophus 8. Ethic. cap. 4. ubi dicit amicitiam esse benevolentiam cum redamatione. Tertia, ut fundetur in aliqua communicatione, quæ reddatur amantes aliquo modo similes, ut ibidem ait cap. 7. nam omnis amor fundatur in appetitu naturali, quem unusquisque habet ad proprium esse, unde eatenus alios diligimus, quatenus in illis agnoscimus aliquo modo nos ipsos, per naturæ & morum similitudinem; eoque major est amicitia, quod majorem facit vel supponit in amato, naturæ & morum similitudinem. Quarta, ut afferat bonorum, & consiliorum, seu secretorum communicationem. Hæc autem omnia reperiuntur in mutua charitate inter Deum & justos. Primò enim charitas hominis erga Deum est amor benevolentia, Deum diligens propter se. Charitas quoque Dei ipsius erga homines, diligit illos propter ipsos, & ipsorum bona: Deus enim vult justis bonum æternæ beatitudinis, ex complacentia in ipsis, & propter illos, ut ex argumentorum solutione constabit. Secundò ille amor mutuus est, juxta illud Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo:* & Joan. 4. *Qui diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum.* Est etiam notus utrinque: quia licet non simus certi fide divinâ, quod Deum verè sicut oportet diligamus, & ab eo diligamur recipere; id tamen justis ex conjecturis probabilibus, & moraliter certis, notum est: quod ad veram amicitiam sufficit; & inter homines plerumque non est notior amor mutuus. Tertiò amor iste mutuus in aliqua communicatione fundatur, per quam homines fiunt aliquo modo Deo similes, nimirum in communicatione gratia sanctificantis, quæ cum sit formalis divinæ naturæ participatio, efficit homines quodammodo Deos, ut in Tractatu de gratia fusè declaravimus. Nec deest quartò communicatio bonorum, & secretorum: nam per gratiam homines fiunt participes beatitudinis

Tom. IV.

A divinæ, hic in jure & in spe, & in patria in re. Deus etiam justis sua consilia & secreta revelat, & cum ipsis in oratione, sacra & dulcia miscet colloquia, ut patet in Abraham, Moyse, & Apostolis. Unde Hieronymus super cap. 7. Micheæ: *Si vis verè amicitia delectari, esto amicus Dei, sicut Moyse, qui loquebatur Deo, quasi amicus ad amicum: esto amicus, ut Apostoli, ad quos Salvator ait: Jam non di am vos servos, sed amicos &c. quia omnia quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.*

§. II.

Solvuntur objectiones.

O Bjicies primò: Vera & propriè dicta amicitia est inter æquales, ut docent Aristoteles 8. Ethic. cap. 5. & D. Hieronymus super caput 7. Micheæ, ubi ait: *Amicitia pares aut accipit, aut facit: ubi inæqualitas est, non amicitia est:* Sed inter Deum & homines æqualitas esse non potest: Ergo nec amicitia propriè dicta.

Confirmatur: Inter servum & dominum non potest esse vera & perfectæ amicitia, ut asserit idem Aristoteles 8. Ethic. cap. 11. Sed homines in Scriptura appellantur, & verè sunt servi Dei: Ergo inter ipsos & Deum vera amicitia reperiri non potest.

C Ad objectionem respondeo, ad amicitiam non requiri æqualitatem personarum; alias enim nulla inter parentes & liberos intercederet amicitia, sed sufficere aliqualem proportionem inter utrumque amicum; illudque satis ex Aristotele constare, libro enim 7. Ethic. mentionem facit alicujus speciei amicitia, quam vocat amicitiam supereminentia & excellentia; atque esse inter principem, & eos qui ipsi subjiciuntur, & non requirere absolutam æqualitatem, sed proportionis: cum autem homines per gratiam & charitatem ad esse filiorum Dei, & naturæ divinæ consortium eleventur, proportionalem quandam cum Deo æqualitatem habent.

D Secundò respondeo, amicitiam vel esse inter æquales, vel si intercedat inter personas inæquales, ut revera intercedit, eas reddere quodammodo æquales: *Est enim* (inquit Dionysius cap. 4. de divin. nomin.) *amor virtus unitiva, qua superiores cum inferioribus (& è converso) atque æquales cum æqualibus, quodammodo adequat: ita ut amor respectu superiorum sit pondus, à quo demittuntur; respectu verò inferiorum ignis, à quo elevantur; & respectu æqualium catena, ut parili (inquit) societate junganur.* Hoc autem liquido constat in amicitia illa, quæ inter Deum & homines reperitur: quia Deus amore hominis per Incarnationem se maxime demisit, ad Phil. 2. *Exinanivit semetipsum, formam servi accipiens, & homines ipsos ita exaltavit, ut quodammodo eos ad divinam dignitatem erexerit.* Unde Augustinus lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 15. *Ista nature humana & tam celsa & summa est subversio, ut quod attolleretur altius, non haberet: sicut pro nobis ipsa Divinitas quousque se deponeret humiliter, non habuit, quam suscepta naturâ cum infirmitate carnis usque ad mortem crucis.*

Ad confirmationem dicendum, quod sicut Aristoteles 8. Ethic. cap. 11. ait: *Ad servum, hoc ipso quod servus est, non est amicitia: sed secundum quod est homo: ita licet homines, eâ ratione*

Vu ij

quâ servi Dei sunt, non possint esse ejus amici, bene tamen quatenus eleventur ad esse filiorum Dei, & participant per gratiam naturam divinam. Addo quod, quamvis alij servi cum suis dominis non possent inire amicitias, bene tamen servi Dei: quia, ut notat D. Thomas ad Roman. 1. lect. 1. quò Deus magis vult aliquem sibi subijcere, eò majus bonum vult illi conferre, & tantò altius ipsum evehit: unde bellè dicebat S. Antoninus: *servire Deo, regnare est.*

9. Objicies secundò: Amor cujus finis est videre amicum, & illo frui, non est amor benevolentie, sed concupiscentie, nec per consequens vera amicitia: At finis amoris charitatis est videre Deum, & illo frui in patria: Ergo charitas non est vera amicitia.

10. Respondeo distinguendo Majorem: cujus finis est videre amicum, & illo frui, propter bonum nostrum, & propriam delectationem, concedo Majorem: cujus finis est videre amicum, & illo frui, propter ipsum, nego Majorem: ut enim ait S. Thomas in 3. dist. 34. quæst. 2. art. 3. quæstionum. 1. ad 2. *Amicus, quamvis delectationem habeat ex præsentia amici, non tamen propter hoc querit amici præsentiam, ut in ipso delectetur, sed propter amicum ipsum, cui vult conjungi quantum potest.* Licet autem spes quærat, & desideret visionem, & fruitionem Dei, in quantum est nobis bona, & delectabilis, & ideo non sit amor amicitie, sed concupiscentie; charitas tamen, quæ, ut ait Apostolus, non querit quæ sua sunt, non appetit visionem & fruitionem Dei, ob proprium bonum & delectationem, sed propter Deum ipsum, cui vult conjungi quantum potest: unde non est amor concupiscentie, sed amicitie.

11. Objicies tertio: Amicitia redamationem essentialiter petit, cum sit mutus amor duorum: Sed charitas, cum non solum ad amicos, sed etiam ad inimicos se extendat, redamationem essentialiter non postulat: Ergo vera amicitia non est.

12. Respondeo distinguendo Majorem: Amicitia redamationem essentialiter petit, in extremo qui primario & ratione sui diligitur, concedo Majorem: in extremo secundario tantum, & ratione alterius amato, nego Majorem: charitas autem non se extendit ad inimicos primo, & ratione sui, sed secundario, & ratione Dei primario dilecti: unde licet in ordine ad Deum sit vera amicitia, respectu tamen inimicorum non habet rationem amicitie, sed tantum benevolentie.

§. III.

Solvitur difficile argumentum.

13. **P**retermisissimis levioribus argumentis, quæ ex supra dictis facile dilui possunt, unum superest difficile, quod sub hac forma breviter proponi potest. Vera & stricta amicitia petit mutuum benevolentie amorem: At Deus non diligit homines amore benevolentie: Ergo inter Deum & homines vera amicitia ratione charitatis non datur. Major patet ex supra dictis: Minor probatur. Amor benevolentie in hoc ab amore concupiscentie distinguitur, quòd ille terminatur ad bonum amici propter ipsum, & quia bonum ejus est; amor autem concupiscentie terminatur ad bonum alterius, in ordine ad bonum amanti: Sed amor Dei terminari nequit ad bonum rationalis creature propter ipsam, & quia bonum ejus est: Ergo nequit esse amor benevolentie. Major

A est D. Thomæ hic art. 1. & communiter docetur à Theologis. Minor verò suadetur primò ex illo Proverb. 16. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus:* Ergo omne bonum rationalis creature vult & operatur propter seipsum, & consequenter non quia est bonum rationalis creature, neque ex complacentia in ipsa.

Secundo probatur Minor: Bonitas increata est objectum adequatum voluntatis divinæ, ut docet Divus Thomas 1. p. quæst. 19. art. 2. Ergo in omni actu debet illam pro motivo respicere: & consequenter nullius creature bonitatem poterit propter ipsam amare.

B Probaturn tertio: Deus alia à se solum vult tanquam media ad suam bonitatem tanquam finem: Ergo bonum rationalis creature vult tanquam medium, & consequenter non propter ipsum: medium enim non propter se, sed propter finem amatur.

Recentiores extra scholam D. Thomæ, ut ab hoc argumento se expediant, duos actus ex æquo distinctos in divina voluntate constituunt, quorum uno vult bonum rationali creature propter ejus bonitatem, & altero vult bonitatem divinam; & ex imperio hujus secundi actus, primus ad bonitatem divinam refertur. Hac distinctione posita, ad argumentum respondent, quod licet Deus omnia propter se velit, & ad se ut finem ordinet, non tamen est necessarium, ut omni actu, quo creaturas diligit, illas ordinet ad se, sed sufficit quod creaturas, per unum actum propter se dilectas, per alium ad se referat: & in primo actu dicunt benevolentiam Dei erga creaturam rationalem servari.

C Sed hæc responsio & doctrina non solum nostris Thomistis, sed etiam pluribus alijs Theologis displicet, & merito: nam motivum adequatum voluntatis divinæ est bonitas propria, & increata Dei, ut expressè docet D. Thomas 1. p. quæst. 19. art. 2. ad 2. & nos in Tractatu de voluntate Dei fusè ostendimus: Sed nullus actus alius, cujus potentia aut virtutis potest motivum illius adequatum transcendere, ut patet discurrendo per omnes potentias & habitus: Ergo nullus actus voluntatis divinæ potest pro motivo habere bonitatem creatam, nec consequenter velle bonum rationali creature propter bonitatem illius, ly propter cadente supra entitatem aut formalitatem intrinsicam actus.

D Confirmatur: Objectum adequatum, motivum, & primum actus voluntatis, est specificativum illius: Sed nullus actus voluntatis divinæ à bonitate creata specificari potest; cum specificatio sit quoddam genus dependentie, & nullus actus voluntatis divinæ, à bonitate creata dependere possit: Ergo nullus actus voluntatis divinæ potest respicere bonitatem creatam, tanquam objectum motivum & primum. Hac ergo solutione rejecta.

E Ad argumentum respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, distinguo Majorem: Amor benevolentie terminari debet ad bonum amici propter ipsum, ly propter excludente ordinem ad ultimum finem, nego Majorem: excludente ordinem ad alios particulares fines, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Amor Dei nequit terminari ad creaturam rationalem propter ipsam, ly propter excludente ordinem ad ultimum finem, concedo Minorem: excludente solum ordinem ad alios particulares fines, nego Minorem, & Consequentiam.

18. Explicatur & magis illustratur hæc solutio: omne bonum ad finem ultimum ordinatur, & in hac ordinatione sita est illius perfectio: unde tantum abest quod destruat ratio amicitiae in Deo, respectu rationalis creaturæ, per hoc quod illam amet in ordine ad ultimum finem, quin potius amicitia non esset honesta, si excluso tali ordine amaretur: ad fines autem particulares creatura rationalis non ordinatur ex natura sua, nec in tali ordinatione illius perfectio consistit: unde si Petrus v. g. Paulum diligat in ordine ad se, & propter se, cum perfectio Pauli in tali ordine non consistat, neque illum expofcat, talis dilectio non erit honesta, nec amor amicitiae, sed concupiscentiae. Ut ergo Deus creaturam rationalem amore amicitiae diligat, non oportet quod illam ad seipsum, ut finem ultimum non referat, imò potius ad divinam amicitiam honestatem hoc requiritur; sed sufficit quod bonum rationalis creaturæ ad alios fines particulares & intermedios non referat. Hæc solutio, & doctrina, vera & solida est.

19. Sed contra illam instari potest primò. De ratione amicitiae ad minus est, quod amor terminetur ad bonum amici, propter seipsum, esto sine exclusione ordinis ad ultimum finem: Sed amor divinus ad bonum rationalis creaturæ propter ipsam non terminatur: Ergo amicitia non est. Major patet: Minor probatur. Volitio divina terminatur ad prædictum bonum, ut ad medium præcisè, in ordine ad divinam bonitatem, tanquam ad finem, ut ex D. Thoma vidimus: At medium quod præcisè est medium, & nullatenus induit rationem finis, non amatur propter se, sed solum propter finem; cum tota ratio diligendi medium sit bonitas finis: Ergo non terminatur ad bonum rationalis creaturæ propter seipsum.

20. Respondeo distinguendo Majorem: ly *propter* dicente causalitatem & motionem finalem ex parte obiecti, concedo Majorem: respectu actus amoris amicitiae semper, nego Majorem: & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Itaque ut salvetur amor amicitiae, sufficit quod bonum amico dilectum, propter ipsum diligatur, ly *propter* dicente causam finalem eorum, quæ tali amore diligens amico vult, causam, inquam, finalem non ultimam, sed tantum proximam: non autem requiritur quod sit causa finalis, etiam proxima, & actus amoris, quando amor increatus & infinitus est, qualis est amor divinus; quia hoc perfectioni talis amoris repugnat.

21. Secundo contra eandem solutionem argui potest: Deus creaturas rationales amore concupiscentiae amare potest: Sed talis amor terminatur ad illas in ordine ad Deum, & propter Deum, qui est finis ultimus: Ergo ex eo quod bonum, creaturæ rationali amatum, referatur à Deo ad seipsum, qui est ultimus finis, ratio veræ amicitiae à divino amore tollitur.

22. Respondent aliqui negando Majorem: Deus enim (inquiunt) ex creaturis nihil perfectionis acquirere potest, sed solummodò gloriam & honorem extrinsecum: ut autem amore concupiscentiae creaturas diligeret, deberet eas amare in ordine ad se, acquirendo aliquid perfectionis ex ipsis.

23. Sed hæc solutio & doctrina repugnare videtur D. Thomæ i. p. quæst. 20. art. 2. ad 3. ubi ait: Deus propriè loquendo non amat creaturas irracionales amore amicitiae, sed amore concupiscentiae, in quantum ordinat eas ad rationales creaturas, &

Tom. IV.

A etiam ad seipsum, non quasi eis indigeat, sed propter suam bonitatem, & nostram utilitatem. Ergo similiter, ut Deus creaturas rationales amet amore concupiscentiae non requiritur quod illas amet in ordine ad se, acquirendo aliquid perfectionis ex ipsis, sed sufficit quod ab ipsis gloriam & honorem extrinsecum requirat. Unde

Meliùs responderetur, concessa Majori, distinguendo Minorem: talis amor terminatur ad illas in ordine ad Deum, ut glorificandum & honorandum, concedo Minorem: prout præcisè est ratio movendi ad creaturarum amorem, & prout à creaturis participabilem, nego Minorem, & Consequentiam. Dupliciter ergo potest creatura diligere in ordine ad Deum: primò in ordine ad ipsum ut honorandum & glorificandum, ita ut Deus tali amore proximè intendat gloriam extrinsecam ex creaturis acquirendam; & quando sic à Deo diligitur, amore concupiscentiae amatur: secundo potest diligere in ordine ad Deum, prout præcisè est ratio movendi ad creaturarum amorem, ut participabilis à creaturis per modum finis, causæ efficientis, & exemplaris; & quando sic diligitur, amatur amore amicitiae, quia sub hac ratione, non amatur propter commodum & utilitatem extrinsecam.

ARTICVLVS II.

Utrum charitas habitualis sit aliquid creatum in anima?

Magister in 1. dist. 17. litterà B. & sequentibus, existimavit habitualement charitatem, quæ Deum diligimus, esse Spiritum Sanctum, seu tertiam Personam Divinam, in iustis manentem; quæ licet alios actus per proprias eorum virtutes producat, actum fidei per fidem, & spei per spem, ut faretur ibi litterà S. circa medium, nihilominus actum dilectionis per seipsam operetur. Contraria sententia est D. Thomæ hic art. 2. & cæterorum communiter, qui sententiam Magistri, ut erroneam, vel saltem ut temerariam, averfantur. Unde

Dico: Charitas habitualis est forma creata, à Spiritu Sancto distincta, & animæ intrinsecè inhærens.

Probatur primò ex Scriptura, nam ad Roman. 5. charitas dicitur diffundi per Spiritum Sanctum in cordibus nostris, & ad Galat. 5. inter fructus Spiritus Sancti recensetur, adeoque esse creatum quid, & à Spiritu Sancto distinctum, significatur. Hinc Augustinus Tractatu 6. in 1. Epist. Joan. Charitas (inquit) per Spiritum Sanctum facta est. Et Bernardus Epist. 11. Charitas rectè dicitur Deus & Dei donum: Dat itaque charitas charitatem; substantiva accidentalem. Quo nihil clarius in favorem nostræ conclusionis dici potest.

Probatur secundo ex Tridentino sess. 6. cap. 7. ubi statuens justificationem nostram fieri per formam inhærentem, ita concludit: Id tamen in hac impij justificatione fit, dum ejusdem sanctissimæ Passionis merito, per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui justificantur, atque ipsis inhæret; unde in ipsa justificatione, cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fides, spes, & charitatem. Quibus verbis tria docet Concilium, manifestè cum sententia Ma-

Vu iij

gistri pugnancia. Primum est, charitatem per Spiritum Sanctum diffundi: quod causalitatem Dei in charitatem importat, & consequenter distinctionem charitatis à Deo. Secundum est, charitatem nobis infundi: quod Spiritui Sancto, ratione sui, cum proprietate convenire non potest. Tertium est, charitatem nobis inherere: quod etiam nequit de Spiritu Sancto dici, nec alteri quam formae creatae intrinsicè inherenti competere: Ergo juxta Tridentinum, charitas est forma creata, nobis intrinsicè inherens.

27. Dices ex verbis illis Concilij solum colligi, charitatem actualem, quae propriè charitas est, esse formam creatam, & intrinsicè inherentem, quod Magister non negat; ex illis tamen non haberi, quod charitas sumpta pro principio quo diligendi, ab actu dilectionis distincto, sit aliquid creatum nobis inherens intrinsicè; quod tantum negabat Magister.

28. Sed contra: Concilium apertè loquitur de charitate, ab actu dilectione distincta: nam de actu dilectionis propriè non verificatur, quod nobis infundatur à Deo; id enim solum propriè dicitur nobis infundi, quod nos ipsi liberè non producimus, sed Deus in nobis sine nobis liberè operantibus operatur; actus autem charitatis à nobis liberè elicitur.

Addo quod, Concilium homini præparato & disposito per actus fidei, spei, & charitatis, (quos inter dispositiones ad justificationem cap. 6. enumerat) ait infundi formam justificantem, & dona, scilicet charitatem, fidem, & spem: At homini per actum dilectionis disposito, non infunditur actualis dilectio; cum jam supponatur existens: Ergo loquitur de charitate, ab actu dilectionis distincta.

29. Probatur tertio conclusio ratione Divi Thomae: Ut potentia aliqua perfectè operetur, & operatio perfectè ab illa eliciatur, debet supponi intrinsicè inclinata in actum, ut ratione talis inclinationis ille actus sit ei connaturalis; quocirca omnia Deus ad proprios fines suaviter movens, singulis rebus indidit formas, per quas ad prædictos fines inclinerentur: Ergo ut voluntas perfectè & connaturaliter eliciat charitatis actum, necessarium est quod ad illum per intrinsicè formam inclinetur: Sed ratione sui ad actum charitatis inclinata non est; cum talis actus sit ei improporcionatus, & vires ejus naturales excedat; nec per Spiritum Sanctum extrinsicè assistentem inclinari potest intrinsicè; cum omnis inclinatio intrinsicè à principio aliquo interno oriatur: Ergo oportet formam creatam intrinsicè inclinantem infundi; quæ forma charitatis habitualis est, seu habitus charitatis in voluntate existens.

30. Dices, hoc argumento solum convinci necessitatem formae intrinsicè elevantis voluntatem, ad actum charitatis eliciendum, non verò necessitatem formae elevantis permanentem: nam eo ipso quod per auxilium transiens elevetur voluntas, ratione illius inclinatur ad actum charitatis, eumque connaturaliter elicit.

31. Sed contra primò: Dato quod actus charitatis mediante auxilio transeunte elici possit, non tamen potest mediante illo elici facilè & delectabiliter; hoc enim solum potest ab habitu provenire: Ergo ut perfectè eliciatur, hoc est promptè, facilè, & delectabiliter (qualiter debet elici in ordine gratiæ, & præcipuè charitatis actus) donum permanens & habituale requiritur.

A Contra secundò: Inclinatio actualis perfecta ad aliquem finem, ut connaturaliter eliciatur, supponere debet in subiecto, à quo elicitur, naturam fini proportionatam: Sed actus charitatis est inclinatio actualis perfecta in finem supernaturalem: Ergo ut connaturaliter eliciatur, petat in subiecto, à quo elicitur, naturam proportionatam fini supernaturali; ac proinde habitualem gratiam, cum in auxilio transeunte ratio naturæ ordinis supernaturalis salvari nequeat. At eo ipso quod gratia habitualis, quæ in ordine supernaturali tenet locum naturæ, ad actum charitatis connaturaliter eliciendum requiritur, exigitur etiam qualitas habitualis, voluntatem efficiens, pro facultate proxima; cum gratia habitualis non sit immediatè & proximè operativa, sed radicaliter tantum & remotè: Ergo ut actus charitatis connaturaliter eliciatur, debet ab habitu permanente, & non solum ab auxilio transeunte procedere.

Obijcit Magister Sententiarum contra conclusionem statutam quædam Augustini testimonia, in quibus insinuare videtur charitatem non esse donum creatum, animæ inherens, sed ipsummet Deum, vel Spiritum Sanctum, qui immediatè, & per se voluntatem creatam ad eliciendum actum amoris Dei super omnia inclinat, & movet. Afferit enim lib. 15. de Trinitate cap. 17. non eodem modo Deum dici charitatem, quo interdum dicitur spes, aut patientia nostra, sed ita dictum esse, Deum esse charitatem, sicut dicitur eum esse spiritum. Et lib. 8. cap. 7. exponens hæc verba Joannis, *Deus charitas est*, subdit: *Aperitè declarat Joannes, eandem ipsam fraternali dilectionem, quâ diligimus invicem, non solum ex Deo, sed etiam Deum esse.* Item lib. de moribus Ecclesiæ cap. 11. dicit *Charitate nullum bonum esse melius.* Unde cum solus Deus sit id quo nihil est melius, his verbis innuere videtur charitatem esse ipsum Deum.

Sed facilè respondetur, quod quando Augustinus appellat charitatem Deum, loquitur de ea dilectione, quâ Deus se & nos ipsos diligit; quam esse increatam, & Deum ipsum, nemo est qui non videat. Unde egregiè Bernardus de hac Dei charitate loquens sic ait: *Amat Deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est unde amat, & idè vehementius amat, quia non amorem tam habet, quàm hoc est ipse.* Si verò Augustinus, charitatem quâ nos Deum diligimus, Deum aliquando appelleret, loquitur more Platoniorum, quorum doctrinâ imbutus fuit, ut notat D. Thomas hic art. 2. ad 1. Illi enim perfectiones hominum, cum sint Dei participationes, & veluti impressiones, Deum ipsum solebant appellare, non formaliter, & entitativè, sed causaliter & participativè: unde cum dilectio specialiter attribuitur Spiritui Sancto, qui est amor notionalis Patris & Filij, & qui charitatem in cordibus nostris diffundit, ut ait Apostolus, charitatem speciali titulo Spiritum Sanctum appellat. Quod verò hæc interpretatio legitima sit, patet, tum quia S. Thomas, fidelissimus Augustini discipulus, eam hic art. 2. ad 1. adducit: Tum etiam quia ipsemet Augustinus de spiritu & littera cap. 31. in fine, apertè distinguit charitatem à Spiritu Sancto, & affirmat esse aliquid creatum, & inherens, ut fidem, & justitiam. Verba ejus hæc sunt: *Charitas quippe Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non quâ nos ipse diligit, sed quâ nos facit dilectores suos: sicut dicitur iustitia Dei, quâ iusti ejus*

munere efficiuntur; & Domini salus, quâ nos salvos facit; & fides Jesu Christi, quâ nos fideles facit. Quibus verbis significat, charitatem, quâ Deum diligimus actu, vel habitu, non esse illam ipsam, quâ Deus nos diligit; sed distingui à Deo, non minùs quàm fidem; quâ in illum credimus, & utramque esse nobis æquè intrinsecam & inhærentem.

Quærent hîc aliqui, utrum Deus de absoluta potentia possit immediatè per seipsum supplere vices habitûs charitatis; sed cùm hæc quæstio similis sit illi, quæ in Tractatu de visione beatifica agitari solet, an scilicet Deus possit immediatè per seipsum vices luminis gloriæ gerere, ab illa in præsentem abstinemus, ne eadem sæpiùs & inutiliter repetamus.

ARTICVLVS III.

Quodnam sit objectum formale charitatis?

§. I.

Premittitur quod apud omnes est certum, & relatis sententijs, vera eligitur.

35. **S**uppono tanquam certum, objectum formale charitatis esse bonitatem divinam, non prout nobis bonam & commodam, sed prout bonam Deo, ipsique convenientem.

Prima pars hujus suppositionis patet: Charitas enim est virtus Theologica: Sed virtus Theologica circa Deum versatur: Ergo charitas Deum ut proprium objectum respicit. Et cùm charitas amor sit, & objectum amoris sit bonum, ideò Deum ut bonum, seu divinam bonitatem, ut proprium objectum attingit.

Secunda etiam pars non est minùs evidens: Nam in hoc amor concupiscentiæ differt ab amore amicitiae, quòd ille terminatur ad bonum, quatenùs utile amanti; iste verò bonum amici respicit, prout illi conveniens est: Sed charitas est vera inter homines & Deum amicitia, ut art. 1. ostendimus: Ergo ad divinam bonitatem, non prout nobis commodam, sed prout Deo convenientem, terminatur.

36. **H**æc sunt certa & indubitata apud omnes. Sed cùm divina bonitas tripliciter possit usurpari, nempe pro bonitate solius naturæ divinæ, ut ab attributis virtualiter distinctæ; vel pro bonitate divinæ, omnem Dei perfectionem transcendente; vel etiam pro bonitate divinæ, ut analogicè communi divinæ per essentiam, quæ in solo Deo reperitur; & divinæ per participationem, quæ in creaturis relucet: juxta triplicem illam divinæ bonitatis acceptionem, triplex circa propositam difficultatem circumfertur opinio. Prima docet objectum formale charitatis esse bonitatem divinam, prout analogicè communem divinæ per essentiam, & divinæ per participationem. Secunda bonitatem divinam, ut per transcendentiam, divinæ naturæ, attributis, & relationibus communem, pro objecto formali & specificativo charitatis assignat. Tertia verò contendit ejus objectum formale esse bonitatem solius naturæ Dei, ut ab attributis & relationibus virtualiter distinctæ; relationes verò, & attributa, esse modos, aut complementa illius. Primus dicendi modus est Suaris hic disput. 1. sect. 3. conclus. 4. quem plures ex Recentioribus sequuntur. Secundus Granadi & Hurtado, quibus faver Cajetanus

A hîc art. 4. ubi insinuare videtur bonitatem Dei, prout coalescentem ex omni perfectione divina, esse objectum formale charitatis. Tertius verò docetur communiter à Thomistis. Cum quibus

Dico primò, objectum formale & primum charitatis non est divina bonitas, ut communis analogicè bonitati divinæ per essentiam, & divinæ per participationem.

B Probatur primò: Juxta D. Thomam hîc art. 4. bonum divinum, prout est beatitudinis objectum, est objectum formale charitatis (cujus doctrinæ vera & communis explicatio & intelligentia est, id ipsum quod sub ratione veri est objectum beatitudinis, sub ratione boni esse objectum charitatis): Sed primum & formale objectum beatitudinis, non est verum divinum, abstrahens à divino per essentiam, & per participationem, sed divinum per essentiam; cùm omnes creaturæ sint extra objectum primum beatitudinis, & ad secundarium spectent, ut communiter docent Theologi in Tractatu de visione beata: Ergo objectum formale charitatis non est bonitas divina, analogicè communis divinæ per essentiam, & per participationem, sed bonitas divina per essentiam.

Probatur secundò conclusio: Charitas nostra est formalis participatio charitatis, quâ Deus seipsum diligit: Sed charitas Dei non habet pro objecto formali bonitatem divinam, Deo & creaturis analogicè communem, sed solam bonitatem divinam per essentiam: Ergo nec charitas nostra. Major est certa: Minor verò patet ex his quæ in Tractatu de voluntate Dei, disp. 2. art. 1. docuimus: ibi enim fusè ostendimus, objectum formale motivum & terminativum voluntatis divinæ, subindeque charitatis increatæ Dei, esse solam bonitatem divinam & increatam, non autem bonum in communi, ut à creato & increato abstrahens.

D Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Quia lumen gloriæ est formalis participatio luminis intellectus divini, quod non specificatur à creaturis, sed ab essentia divina, rectè infertur, lumen gloriæ creatum suam specificationem non à creaturis, sed ab essentia divina desumere; & quia Theologia nostra est participatio scientiæ Dei & beatorum, quæ non creaturas, sed Deum, ut objectum formale respiciunt, rectè colligitur solum Deum esse objectum formale Theologiæ, non verò ens creatum, vel ens ut sic, prout analogicè commune creato & increato, ut patet ex dictis in disputatione præcedenti Theologiæ: Ergo similiter ex eo quòd charitas nostra sit formalis participatio charitatis quâ Deus seipsum diligit, & charitas Dei increata non habeat pro objecto formali bonitatem divinam, Deo & creaturis analogicè communem; evidenter sequitur objectum formale nostræ charitatis, non esse bonitatem divinam, ut communem analogicè bonitati divinæ per essentiam, & divinæ per participationem, sed solam bonitatem Dei increatam, & divinam per essentiam.

E Probatur tertio conclusio aliâ ratione, quam loco citato Tractatûs de voluntate Dei insinuavimus: Virtus Theologica habet Deum pro objecto formali & primario, non verò aliquid commune Deo & creaturis: Sed charitas est virtus Theologica, & inter omnes præcipua: Ergo formale objectum illius est bonitas increata, & non boni-

tas divina creatæ & increatæ analogicè communis.

41. Dices, Ad rationem virtutis Theologicæ sufficere quod habeat Deum pro objecto principali, non autem requiri, quod aliquid increatum sit formale & primum illius objectum.

Sed contra: Denominatio virtutis Theologicæ ab ejus objecto specificativo sumitur: Sed objectum virtutem specificans, non est objectum principale, sed primum, & formale: Ergo ad rationem virtutis Theologicæ non sufficit quod objectum principale sit Deus, sed requiritur quod aliquid increatum, ut objectum formale & primum respiciat. Idque patet in fide, & spe: non enim solum objectum principale, sed etiam formale & primum illarum virtutum est aliquid divinum & increatum, non verò aliquid analogicè commune Deo & creaturis, ut ex suprâ dictis patet. Unde ex Suaris sententia sequitur, fidem, & spem, in linea virtutis Theologicæ, esse præstantiores charitate, quod est absurdum. Sequela pater: Nam perfectio virtutum sumitur ex perfectione objecti specificantis: At si objectum formale charitatis esset abstrahens à creato & increato, objectum formale fidei & spei, utpote quid increatum, objectum formale charitatis excederet: Ergo charitas non esset virtutum Theologicarum præstantissima, sed fidei & spei inferior; imò & religioni, cum ejus objectum formale sit increata Dei excellentia, ut aliqui probabiliter existimant.

42. Denique suaderi potest conclusio, evertendo præcipuum Adversariorum fundamentum: Ideo enim illi objectum formale & specificativum charitatis in bonitate divina, ut communi analogicè bonitati divinæ per essentiam, & divinæ per participationem, constituunt, ut salvent charitatem Deum & proximum amabiliter diligere: Sed hoc salvatur, admissio etiam quod charitas creata solam bonitatem increatam & divinam per essentiam, ut objectum formale & specificativum respiciat: Ergo præcipuum Adversariorum fundamentum ruit. Minor probatur: Charitas Dei increata, est vera amicitia, non solum respectu Dei, & Personarum Divinarum, sed etiam respectu Angelorum & hominum; & tamen illa non habet pro objecto formali bonitatem Deo & creaturis analogicè communem, sed solam bonitatem Dei increatam: Ergo similiter charitas nostra, quæ est illius formalis participatio, Deum & proximum amabiliter diligit, licet solam bonitatem increatam, & divinam per essentiam, ut objectum formale respiciat.

43. Dico secundo: Bonitas divina, ut omnem Dei perfectionem transcendens, seu coalescens ex omni perfectione divina, non est objectum formale charitatis, sed bonitas solius naturæ divinæ, ut ab attributis virtualiter distincta.

Hæc conclusio sequitur ex fundamentis in præcedenti statutis: nam ut ex D. Thoma ostendimus, objectum formale charitatis est divina bonitas, ut Deum constituens in ratione ultimi finis: Atqui bonitas divina, ut omnem Dei perfectionem transcendens, non constituit Deum in ratione ultimi finis, sed bonitas solius naturæ divinæ, ut ab attributis & relationibus virtualiter distincta; cum ratione illius omnia ad Deum ordinentur, formali aut virtuali ordinatione, & ipsa aliquo ex illis modis ad nihil ordinari possit: Ergo bonitas divina, ut omnem Dei perfectionem transcendens, non est objectum formale cha-

ritatis, sed bonitas solius naturæ divinæ, ut ab attributis virtualiter distincta.

Confirmatur: Idipsum quod sub ratione veri est objectum formale beatitudinis, sub ratione boni est objectum charitatis, ut ex eodem S. Doctore suprâ vidimus: At primum & formale objectum beatitudinis, non est verum divinum, ut transcendens relationes, & attributa, sed sola veritas naturæ divinæ; cum relationes & attributa pertineant solum ad objectum secundarium visionis beatificæ, vel potius sint modi, complementa, aut proprietates objecti formalis & primarij, ut in Tractatu de visione beata ostensum est: Ergo bonitas divina, ut omnem Dei perfectionem transcendens, non est objectum formale charitatis, sed bonitas solius naturæ divinæ, ut ab attributis virtualiter distincta.

Potest insuper probari conclusio hac ratione: Bonitas divina specificans charitatem est una, nedum formaliter, verum etiam virtualiter; alias D. Thomas probans hîc art. 5. unitatem charitatis ex unitate bonitatis divinæ, non omnino exactè id probaret; cum virtualis objectiva diversitas sufficiens sit ad distinctionem habitus: At si bonitas divina, ut omnem Dei perfectionem transcendens, esset objectum formale charitatis, non esset virtualiter una, sed multiplex; cum attributa divina tum inter se, tum ab essentia divina virtualiter distinguantur: Ergo objectum formale charitatis non est bonitas divina, ut omnem Dei perfectionem transcendens, sed bonitas solius naturæ divinæ, ut ab attributis virtualiter distincta.

Tertiò suaderi potest conclusio specialiter contra Cajetanum, asserentem bonitatem divinam, prout coalescentem ex omni perfectione divina, esse objectum formale & motivum charitatis: Natura Dei ut ab attributis distincta, est ratio sui potens movere ad actum charitatis: Ergo bonitas Dei, ut coalescens collectivè ex omni perfectione divina, non est motivum necessarium ad actum charitatis. Consequentia est evidens: nam si omnis divinæ perfectionis collectio esset necessaria pro motivo ad dilectionem amicabilem Dei, non ingrediente formaliter omni divinâ perfectione in motivo dilectionis, dilectio Dei amicabile non posset subsistere. Antecedens autem ostenditur primò. Natura Divina est bonum infinitum in propria linea formaliter, & in omni virtualiter: Sed bonitas sic infinita est sufficiens motivum dilectionis Dei super omnia: Ergo natura Dei, ut ab attributis distincta, est ratio sui potens movere ad actum charitatis.

Secundò probatur idem Antecedens: Participatio sola naturæ divinæ, ut distincta ab attributis, constituit sufficenter justos in ratione objecti dilectionis Dei perfectè amicibilis: Ergo natura ipsa Dei, ut ab attributis distincta, ratione sui constituit Deum in ratione objecti diligibilis, dilectione amicali, à nobis.

Tertiò: Dilectio Dei, ratione naturæ divinæ, est dilectio perfectissima propter ipsum, cum sit propter id quo Deus metaphysicè constituitur: At dilectio amicabile est dilectio objecti propter ipsum: Ergo dilectio habens pro motivo ipsam naturam divinam, prout distinctam ab attributis, est dilectio perfectissime amicibilis; & consequenter sola natura divina, ut distincta ab attributis, est sufficiens motivum charitatis.

Quartò:

Quartò: Si per impossibilenaturā divina sine omni alia perfectione attributi maneret, Deus posset ratione illius diligere super omnia; Ergo natura divina ratione sui, & ut distincta ab attributis, est sufficiens dilectionis & charitatis motivum.

Denique probatur conclusio, destruendo præcipuum adversæ sententiæ fundamentum. Si ob rationem aliquam bonitas divina, ut omnia Dei attributa transcendens, seu ut coalescens ex omni perfectione divina, esset formale objectum charitatis, maxime quia motivum charitatis est bonitas Dei, ut est in se à partere, qualiter omnem Dei perfectionem sibi identificat formaliter: Sed hæc ratio nulla est: Ergo &c. Major continet præcipuum Adversariorum fundamentum: Minor verò probatur primò. Objectum motivum intellectus divini est divina essentia ut est in se, & tamen non omnis perfectio Dei, cum illo identificata, est motivum divini intellectus, sed sola natura Dei sub conceptu naturæ, ut in Tractatu de attributis fusiè ostendimus: Ergo ex eo quod bonitas divina ut est in se sit objectum formale charitatis, non sequitur omnem perfectionem divinam, cum illa identificatam, esse pariter formale charitatis motivum.

Secundò probatur eadem Minor: Divina Essentia ut in se inicit beatorum mentibus per modum speciei, & tamen non omnis divina formalitas, identificata essentia, ipsis per modum speciei conjungitur, ut patet in relationibus divinis, quæ ratione propriæ differentia relative munus speciei non gerunt, ut in Tractatu de visione beata ostensum est: Ergo quamvis bonitas divina ut in se sit objectum formale charitatis, non sequitur omnem Dei perfectionem, aut formalitatem ipsi identificatam, esse charitatis motivum, seu formale objectum.

Tertio: Essentia Divina, prout in se, non solum cum attributis, sed etiam cum relationibus identificatur formaliter, & tamen relationes, ratione illius quod addunt ad essentiam, non sunt charitatis motivum, seu formale objectum, ut fateatur Granado: Ergo idem est de attributis.

Quartò, Divina Essentia prout in se identificatur cum omni perfectione Dei, non solum ut est author supernaturalis, sed etiam ut est author naturæ, & tamen bonitas Dei, ut authoris naturalis, non ingreditur formaliter motivum, seu objectum formale charitatis; cum charitas sit amor Dei ut authoris & finis supernaturalis: Ergo ex identificatione divinæ essentia cum omni perfectione divina, non sequitur quod si divina essentia sumpta prout in se sit motivum charitatis, omnis divina perfectio sit etiam motivum seu objectum formale illius.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusionem: Bonitas supernaturalis divina, creata & increata communis, est potens specificare aliquem habitum per se infusum: At non alium quam habitum charitatis: Ergo objectum formale specificativum charitatis est hujusmodi bonitas, non verò bonitas increata & divina per essentiam. Minor videtur certa, Major verò ostenditur primò. Si bonitas supernaturalis divina, creata & increata analogicè communis, non posset unum habitum per se infusum speci-

Tom. I F.

care, maxime ob defectum unitatis: At ex isto capite non repugnat, cum ad unitatem specificam habitus sufficiat analogia unitas in objecto, ut constat in ente, analogicè tantum uno, specificante habitum Metaphysicæ, qui est specie atomianus: Ergo bonitas divina, creata & increata analogicè communis, potest specificare aliquam virtutem per se infusam. Probatur secundo eadem Major: Objectum potens specificare actum supernaturalem honestum, potest etiam unam virtutem specificare, cum pro omni actu supernaturali eliciendo, possibilis sit supernaturalis virtus, ab actu immediate specificata, & ab objecto mediate: Sed bonitas divina, ut creata & increata analogicè communis, cum ut sic sit diligibilis, potest terminare, subindeque specificare, actum supernaturalem specie unum: Ergo & habitum.

Aliqui Auctores, ut ab hac difficultate se expediant, dicunt, quod sicut voluntas vivendi honeste, seu sequendi bonum honestum in communi, ab aliqua virtute morali innominata elicitur; ita actus, quo quis diligit bonitatem supernaturalem divinam, ut creata & increata analogicè communem, à quadam virtute supernaturali & innominata procedit.

Sed in primis hæc solutio falsum supponit: Nam ut ostendimus in Tractatu de moralitate actuum humanorum, ad eliciendum hunc actum, *Volo honestè & studiosè vivere*, nullus requiritur habitus; quia ad amandum bonum honestum naturale in communi, sufficit sola voluntas, quæ, hoc ipso quod est potentia appetitiva rationalis, suapte naturā inclinatur in bonum consonum naturæ rationali ut sic, in quo ut tali nulla est difficultas.

Deinde, si constituenda sit virtus aliqua innominata ad attingendam bonitatem supernaturalem divinam, ut creata & increata analogicè communem, etiam admittenda erit virtus innominata, ad attingendam rationem iusti, abstracti à iusto commutativo, distributivo, & legali, & aliam ad diligendum bonum divinum, ut commune bonitati Dei prout est conveniens ipsi, & prout est nobis conveniens; & sic superflue erunt virtutes spei & charitatis, quia actus charitatis & spei poterunt ab illa virtute elici; quæ omnia sunt plusquam absurda, & in Theologia penitus inaudita. Unde hac solutione rejecta.

Respondeo primò negando Majorem: licet enim habitus ad sui specificationem non petant in objectis atomam unitatem, non tamen in illis tantam amplitudinem admittunt, quantum admittunt potentia; cumque maxima amplitudo, quam potentia in suis objectis permittunt, sit illa quæ ad Deum & ad creaturas extenditur, consequens fit, quod bonitas Deo & creaturis analogicè communis, non possit in sui communitate specificare habitum unius virtutis. Ex quo ad primam probationem Majoris patet solutio. Nec obstat habitum metaphysicæ specificari ab ente, quod est Deo & creaturis analogicè communem: non enim specificatur ab ente, nisi prout subest speciali abstractioni, nempe à materia singulari, sensibili, & intelligibili, quæ abstractio non est omnibus communis; & ideo ad omnia consideranda sub propriis rationibus & differentiis non extenditur: eo autem ipso quod aliqua virtus infusa specificaretur à bonitate divina, creata & increata analogicè communem, omnem bonitatem posset secundum particulares rationes attingere;

Xx

quia in omnibus talis bonitas contracta invenitur, & sic talis virtus amplitudine propria potentiarum gauderet.

Ad secundam probationem nego Majorem: nam ad bonum ut sic potest actus unus specie terminari, & tamen non est dabilis habitus specie unus, respiciens bonum ut sic; aliàs talis habitus adæquaret voluntatem, possetque ad omne bonum, tam naturale, quam supernaturale terminari. Ratio autem discriminis inter habitum & actum est, quia habitus eo ipso quod aliquam rationem communem attingat formaliter, & ab illa specificetur, potest extendi ad omnia quæ sub tali ratione continentur; ac proinde si respectu boni ut sic aliquis habitus daretur, omnia sub ratione illa contenta ab eo attingi posset; quæ ratio non habet locum in actu: & similiter si respectu bonitatis divinæ, creatæ & increatæ analogicè communis, daretur unus habitus supernaturalis, posset omnem bonitatem, tam increatam, quam creatam, secundum proprias rationes attingere; quod unus habitus, ob rationem assignatam, præstare nequit.

53. Secundò responderi potest argumento principali, data & non concessa Majori, negando Minorem: nam si daretur habitus supernaturalis infusus, per se primò respiciens bonitatem divinam, ut creatæ & increatæ analogicè communem, & ab ipsa specificatus, ille esset à charitate essentialiter distinctus, utpote habens distinctum objectum formale.

54. Obijcies secundò contra secundam conclusionem: Bonitas ultimi finis est objectum formale charitatis, ut docet D. Thomas supra citatus: Sed bonitas attributorum superaddita ad essentiam divinam, & ab ea virtualiter distincta, est bonitas ultimi finis: Ergo & formale charitatis objectum. Major patet ex supra dictis: Minor probatur. Bonitas attributorum non est bonitas mediæ, nec finis intermediæ, cum utrumque dicat imperfectionem: Ergo est bonitas ultimi finis.

55. Confirmatur: Ille est finis ultimus, ad quem omnia possunt ordinari, & ipse ad nihil à se distinctum ordinari potest: At bonitas attributorum ad nihil à se distinctum ordinari potest, & omnia ad ipsam possunt ordinari: Ergo est bonitas ultimi finis.

56. Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem, loquendo de bonitate ultimi finis constitutivè. Ad probationem, distinguo Antecedens: Bonitas attributorum non est bonitas finis, realiter intermediæ, concedo Antecedens: virtualiter intermediæ, nego Antecedens, & Consequentiam: quia ut esset formaliter bonitas ultimi finis, nec realiter nec virtualiter propter aliam bonitatem esse deberet; peculiaris autem bonitas attributorum, etsi non sit realiter propter aliud (hoc enim dicit imperfectionem) virtualiter tamen est propter naturam divinam; hoc enim nullam importat imperfectionem, sicut nulla est imperfectio, quod à natura divina virtualiter dimanet. Unde ad confirmationem distinguo Majorem: Ille est finis ultimus, ad quem omnia possunt ordinari, & ipse ad nihil à se distinctum ordinatur, si nec formaliter, nec virtualiter ad aliud ordinetur, concedo Majorem: si ordinetur virtualiter, licet non formaliter, nego Majorem: & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

57. Obijcies tertio: Deus est objectum formale & motivum charitatis, ut summè perfectus;

Sed non est summè perfectus secundum naturam solam, sed prout ex omnibus attributis, omnique divina perfectione integratur: Ergo ut sic est objectum formale & motivum charitatis.

Respondeo distinguendo Majorem: Deus est objectum formale & motivum charitatis, ut summè perfectus, perfectione omnis lineæ formaliter, nego Majorem: perfectione primæ lineæ, formaliter, & perfectione omnis lineæ virtualiter, seu radicaliter, concedo Majorem. Similiter distinguo Minorem: Sed Deus non est summè perfectus secundum naturam solam, perfectione omnis lineæ formaliter, concedo Minorem: perfectione primæ lineæ formaliter, & perfectione omnis lineæ virtualiter, seu radicaliter, nego Minorem, & Consequentiam. Solutio patet ex supra dictis.

Obijcies ultimò: Si divinæ relationes, & attributa, non pertinerent ad objectum formale & primarium charitatis, spectarent solum ad ejus objectum materiale, & secundarium: Sed hoc dici nequit; aliàs non magis moverent ad dilectionem Dei, quam creaturæ: Ergo nec illud.

Respondeo negando sequelam Majoris: sicut enim in Tractatu de visione beatifica diximus, relationes, & attributa, non esse propriè objecta secundaria divina intellectionis, nec proinde visionis beatificæ, sed modos objecti formalis, & primarii, illud intimè & transcendentaliter in se claudentes: ita in præsentī dicimus, illa non esse objecta secundaria & materialia charitatis, sed modos, complementa, & affectiones, seu proprietates objecti formalis, & primarii, ab eo impræscindibiles, illudque transcendentaliter in se includere; subindeque magis intra propriam lineam ad dilectionem Dei movere, quam creaturas, quæ sunt objecta purè materialia & secundaria charitatis.

ARTICULVS IV.

Utrum charitas sit virtus unius speciei atomæ?

PAtet ex dictis articulo præcedenti, charitatem, ut versatur circa Deum, non posse specie multiplicari, cum solam bonitatem divinæ naturæ, quæ nedum formaliter, sed etiam virtualiter una est, ut objectum formale respiciat. Quia tamen illa non solum Deum, sed etiam proximum diligit, restat adhuc gravis difficultas, an specie multiplicetur, vel eadem specie charitas sit quæ amatur Deus, & quæ diligitur proximus? Pro cujus resolutione, sit

S. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico breviter, charitatem, ut se extendit ad Deum, & ad proximum, esse virtutem unius speciei atomæ. Ita communiter docent Theologi cum S. Thoma infra quæst. 25. art. 1. contra Gabrielem in 3. dist. 27. quæst. 1. art. 1. notabili 7. ubi asserit charitatem Theologicam non esse specie unam, sed specie multiplicari, & aliam specie charitatem esse quæ amatur Deus, & quæ diligitur proximus.

Probatur primò conclusio ex SS. Patribus, præsertim ex Augustino & Gregorio, qui aperte docent nostram sententiam. Ille enim in libris de

civitate Dei hæc scribit: *Ex una igitur eademque charitate Deum, proximumque diligimus, sed Deum propter Deum, nos autem, & proximum propter Deum.* Iste verò 7. Moral. cap. 10. loquens de amore Dei & proximi, sic ait: *Sunt duo isti amores due quadam partes, sed unum totum est ex utrisque compositum; duo annuli, sed catena una; due actiones, sed una virtus; duo opera, sed una charitas; duo apud Deum merita, sed unum sine alio inveniri impossibile est.*

63. Probatur secundo ratione, quam insinuat S. Thomas in 3. dist. 27. quæst. 2. art. 4. & ad Annibaldum ibidem art. 2. *In omni genere motus primus motor est unus: sed in genere virtutum, primus motor est charitas, quia movet omnes alias ad suum finem: ergo charitas est una virtus.*

64. Probatur tertio ratione fundamentali, quam idem S. Doctor tradit ibidem, & infra quæst. 25. art. 1. Unitas specifica habitus sumitur ex unitate sui objecti formalis: At licet charitas ad plura diligenda extendatur, omnia tamen attingit sub una ratione formali objectiva: Ergo est una specie atomæ virtus. Major patet: Minor probatur. Objectum formale charitatis est bonitas increata, & divina per essentiam, Deum in ratione ultimi finis constituens, ratione cuius diligit Deum propter se, & proximum propter Deum, ut patet ex dictis articulo præcedenti: At bonitas increata & divina per essentiam, Deum in ratione ultimi finis constituens, est una & indivisibilis: Ergo objectum formale charitatis, ratione cuius ad plura diligenda extenditur, unicum & indivisibile est.

65. Confirmatur exemplo quod ibidem S. Thomas adducit: Eadem est specie visio quæ videtur lumen, & quæ videtur color, quia color non videtur nisi ratione lucis, quæ est objectum motuum potentie visivæ: Atqui similiter proximus non diligitur per charitatem, nisi ratione bonitatis increatæ & divinæ per essentiam, quæ in ipso tanquam in effectu & imagine Dei relucet, & quæ, ut art. præcedenti ostendimus, est objectum formale & motivum charitatis: Ergo illa est virtus unius speciei atomæ.

66. Confirmatur ampliùs: Licet fides plura credibilia attingat, & spes ad plura speranda se extendat, quia tamen omnia attinguntur sub eadem ratione formali sub qua, nimirum veracitate Dei, & ejus omnipotentia ut auxiliante, illæ virtutes specie non multiplicantur: Atqui similiter charitas, etsi ad plura diligenda se extendat, omnia tamen sub una ratione formali bonitatis divinæ & increatæ attingit: Ergo est una specie atomæ virtus.

§. II.

Solvuntur objectiones.

67. **O**bjicies primò: Si charitas quæ amatur Deus, & quæ diligitur proximus, sit virtus unius speciei atomæ, maxime quia Deus, ejusque bonitas increata, est ratio diligendi proximum: Sed hæc ratio non valet: Ergo ruit præcipuum fundamentum nostræ sententiæ. Major patet ex supra dictis, Minor probatur primò: nam colimus & honoramus Sanctos propter Deum, & tamen non est eadem virtus quæ colimus & honoramus Deum, & quæ colimus & honoramus Sanctos; illa enim latría est, hæc dulia, quas diversas virtutes esse docet D. Thomas infra qu. 103. art. 3. in arg. *sed contra*: Ergo licet proximus diligatur propter Deum, seu quamvis Deus sit ratio diligendi pro-

Tom. IV.

A ximum, non erit tamen eadem virtus quæ diligitur Deus, & quæ diligitur proximus. Secundo probatur eadem Minor: Sicut proximum amamus propter Deum, ita conclusiones cognoscimus propter principia; & sicut ratio amandi proximum est Deus, ita ratio cognoscendi conclusiones sunt principia; & tamen non est idem habitus intellectualis quo cognoscimus conclusiones & principia, hæc enim cognoscimus per habitum intelligentiæ, illas verò per habitum scientiæ: Ergo idem quod priùs.

B Respondeo concessâ Majori, negando Minorem. Ad cujus primam probationem, concessô Antecedente, nego consequentiam, & paritatem: licet enim Sancti colantur propter Deum, non tamen tanquam propter rationem formalem specificantem virtutem quæ colitur Deus, sed tanquam propter finem extrinsecum illius; cum Deus non sit formale objectum, sed solum finis religionis & latriæ, quæ colitur, sed formale illius objectum sit æqualitas, saltem proportionalis, quæ ponitur in cultu Dei. Proximus verò diligitur propter Deum, tanquam propter rationem formalem specificantem virtutem quæ diligitur Deus, nempe charitatem, cum hujus objectum formale sit Deus, seu bonitas increata & divina per essentiam; non secus ac lumen est objectum formale visus: unde sicut eadem specie est visio quæ videtur lumen, & quæ videtur color propter lumen; ita eadem specie est dilectio, quæ ex charitate diligitur Deus, & quæ diligitur proximus propter Deum, ut supra dicebamus.

C Hæc solutio non multum differt ab ea quam adducit S. Thomas infra quæst. 25. art. 1. ad 2. ubi ait: *Amor respicit bonum in communi: sed honor respicit proprium bonum honorati; deferitur enim alicui in testimonium propriæ virtutis. Et ideo amor non diversificatur specie propter diversam quantitatem bonitatis diversorum, dummodo referantur ad aliquod unum bonum commune: sed honor diversificatur secundum propria bona singulorum. Unde eodem amore charitatis diligimus omnes proximos, in quantum referuntur ad unum bonum commune, quod est Deus: sed diversos honores diversis deferimus, secundum propriam virtutem singulorum: & similiter Deo singularem honorem latría exhibemus, propter ejus singularem virtutem.*

D Dices: Objectum charitatis non est bonitas divina, ut communis analogicè divinæ per essentiam, & divinæ per participationem, sed bonitas divina increata, ut est propria Dei, & divina per essentiam, sicut articulo præcedenti docuimus: Atqui etiam objectum religionis est excellentia increata, quatenus est Dei propria: Ergo nulla est disparitas à D. Thoma constituta inter amorem & honorem, quoad hoc quod est, proprium bonum, & bonum in communi respicere.

E Respondeo primò, plures ex Theologis dicere, objectum formale religionis non esse Deum, aut divinam excellentiam, sed æqualitatem, saltem proportionalem, quæ ponitur in cultu Dei; ut in prima solutione innuimus. Sed hoc dato, respondeo secundo, distinguendo Majorem: Objectum specificativum charitatis, concedo Majorem: Objectum charitatis extensivum, nego Majorem; & datâ Minori, nego Consequentiam: nam juxta hanc sententiam, religionis objectum, non solum primarium, & specificativum, sed etiam adæquatum, & extensivum, est excellentia divina, quatenus est propria Dei: etsi autem

X x ij

objectum specificativum charitatis sit bonitas in-
creata, quatenus est propria Dei; objectum ta-
men adaequatum extensivum est bonitas divina in
communi, prout est communis analogice Deo &
creaturis.

Ad secundam probationem Minoris principa-
lis dicendum est, praemissas formales esse causas
efficientes assensus conclusionis; praemissas vero
objectivas non esse rationem formalem proxi-
mam, sed tantum remotam, & radicalem assen-
tendi conclusioni; proxima enim ratio formalis
est veritas conclusionis, quatenus ex praemissis
deducta, ut stat sub propria abstractione; boni-
tas autem divina non est ratio remota, sed proxi-
ma amabilitatis proximi, respectu ad charita-
tem: unde licet non sit idem habitus intellectu-
alis, quo cognoscimus conclusiones & principia;
est tamen idem habitus virtutis charitas qua ama-
tur Deus, & charitas qua propter Deum diligitur
proximus.

72. Obijciens secundò: Distinctio specifica actuum
petit distinctionem specificam habituum, cum ha-
bitus per actus, & actus per objecta specificentur:
Sed dantur plures actus charitatis specie distincti:
Ergo & plures habitus. Major pater: Minor ve-
rò multipliciter ostenditur. In primis enim amor
Dei, & odium peccati, specie distinguuntur, &
tamen isti actus pertinent ad charitatem: Ergo
dantur plures actus charitatis specie distincti. Se-
cundò, Amor Dei specialiter sumptus, & gaudium
de bonitate divina, ut ab ipso Deo possessa, distin-
guntur essentialiter, & tamen ad charitatem spe-
ciant: Ergo &c. Tertiò, Gaudium de Deo quate-
nus est possessus à beatis, essentialiter distinguitur
à gaudio de bonis Dei, quatenus à Deo possessis;
& tamen utrumque gaudium provenit à charita-
te, cum non eliciatur à spe, qua in beatis non re-
manet, ut disp. precedenti art. 4. ostendimus:
Ergo idem quod prius. Denique amor efficax &
amor inefficax Dei, distinguuntur essentialiter; cum
primus essentialiter pugnet cum peccato mortali,
& cum eo sit impossibilis, secundus verò cum
illo possit conjungi; & tamen uterque à charitate
elicitur: Ergo dantur plures actus specie diversi, à
charitate elicti.

73. Respondeo distinguendo Majorem: Distinctio
specifica actuum, quae formalis est comparatione
ad habitus, petit distinctionem specificam habi-
tuum, concedo Majorem. Distinctio specifica
actuum, quae solum materialiter se habet compa-
ratione ad habitus, nego Majorem: & sub eadem
distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Possit elicere plures actus
specie distinctos, convenit non solum habitibus
infusis, sed etiam acquisitis: metaphysica enim
est unus specie atomi habitus, & tamen omnes
actus quos elicit, non sunt ejusdem speciei; nam
actus quo assentitur conclusionibus demonstratis
de Angelo, diversus est specie ab actu quo assen-
titur conclusionibus demonstratis de homine; &
similiter assensus scientificus de passionibus acci-
dentis, essentialiter distinguitur ab assensu scienti-
fico de passionibus substantiae. Sicut ergo meta-
physica, quamvis unus specie atomi habitus, ad
actus specie diversos potest se extendere; quia
nempe, licet tales assensus adinvicem comparati,
formaliter distinguantur, differunt tamen mate-
rialiter, comparatione ad habitum, eo quod ab
illo sub eadem ratione formali sub qua attingan-
tur: ita similiter charitas, licet sit unus specie ato-
mi habitus, plures tamen actus specie diversos

inter se elicere potest; quia talis diversitas speci-
fica actuum se habet materialiter, comparatione
ad habitum, eo quod ab illo non prout differunt
inspiciantur, sed quatenus conveniunt in eadem
ratione formali sub qua, ab illo primario inspe-
cta, vel quia non primario, & ex a quo, sed cum
ordine primarij & secundarij ab illo respiciuntur.

Neque hanc doctrinam & solutionem infin-
gunt exempla in objectionem adducta: nam amor
Dei, & odium peccati, quatenus est Dei offensio,
procedunt ab habitu charitatis, cum ordine pri-
marij & secundarij, & eandem rationem forma-
lem attingunt; odio enim peccatores prosequi-
mur, ratione bonitatis divinae amicitabiliter dile-
cta. Gaudium etiam, & amor specialiter sum-
ptus, sunt de bonitate divina propter seipsam, un-
de cadunt sub eadem ratione formali: gaudium
verò elicitum à beatis de Deo, prout ab ipsis pos-
sesso, est de Deo ut possessio ab ipsis, quatenus
sunt aliquid Dei; unde etiam illud movetur à bo-
nitate divina, primario à charitate inspecta; quod
sufficit ut secundario à charitate eliciatur. Deni-
que amor efficax & inefficax Dei, non aequè pri-
mo pertinent ad charitatem, sed efficax primario,
& inefficax secundario: in peccatore autem iste
elicitur ab auxilio, cum virtutes non dentur pro
actibus imperfectis. Unde quamvis illorum actus
distinctio formalis sit, comparatione facta inter
ipsos, materialis tamen est, collatione facta cum
habitu charitatis à quo eliciuntur; quare ille ha-
bitus est specie atomi unus.

Obijciens tertiò: Charitas viae & charitas patriae
distinguntur specie: Ergo charitas, prout ad via-
tores & comprehensores extenditur, non est unus
specie atomi habitus. Consequentia patet. Ante-
cedens probatur: Tum quia charitas viae regula-
tur per fidem, & cognitionem obscuram; chari-
tas verò patriae, per lumen gloriae, & visionem cla-
ram; diversitas autem regulae arguit in actibus re-
gularis specificam distinctionem: Tum etiam quia
amor viae est liber, amor verò patriae est necessa-
rius; quod videtur sufficere ad inducendam di-
versitatem specificam in actus, & per consequens
in habitus.

Respondeo negando Antecedens. Et ad primam
ejus probationem dico, quod cum apprehensio
intellectus non sit ratio formalis objecti volun-
tatis, sed duntaxat conditio applicans (ut docent
communiter nostri Thomistae in Philosophia)
diversitas cognitionis non sufficit ad inducendam
diversitatem specificam in actus voluntatis, nisi
diversitati apprehensionis, diversitas apprehensio-
rum conjungatur, ut loquitur S. Doctor quaest.
25. de verit. art. 1. ad 6. id est nisi per diversas co-
gnitiones, diversa bonitas voluntati proponatur
& representetur: quare cum per cognitionem
claram in patria, & per obscuram in via, idem bo-
num ut diligendum proponatur, ejusdem speciei
est charitas viae, & charitas patriae; licet cognitio
per quam in duplici illo statu regulatur, sit spe-
cie diversa. Unde S. Thomas 1. 2. quaest. 67. art.
6. docet charitatem viae non evacuari per gloriae
perfectionem, sed eandem numero manere. Et
secundo loco sibi objicit: *Habitus & actus distin-
guntur secundum objecta: sed objectum amoris est
bonum apprehensum: cum ergo alia sit apprehensio
praesentis vitae, & alia apprehensio futurae vitae,
videtur quod non maneat eadem charitas utrobi-
que.* Cui objectioni sic respondet: *Ad secundum
dicendum, quod charitas non habet pro objecto
ipsam cognitionem; sic enim non esset eadem in via*

in patria; sed habet pro objecto ipsam rem cognitam, quæ est eadem, scilicet ipsum Deum.

Ad secundam probationem Antecedentis dicendum est, libertatem & necessitatem non distinguere essentialiter actus voluntatis, sed solum accidentaliter, vel modaliter; quia sunt tantum denominationes extrinsecæ, ut quidam docent, vel, ut alij probabilius sentiunt, modi quidam intrinseci respectu illorum: unde licet amor viæ sit liber, & amor patriæ necessarius, non sequitur actus charitatis viæ & patriæ distingui essentialiter. Et quamvis hoc daretur, ex hoc non posset inferri, non esse eundem specie habitum charitatis in viâ & in patria: potest enim idem habitus, actus essentialiter distinguere, dummodo sub eadem ratione formali contineantur, ut liquet ex dictis in solutione præcedentis objectionis.

ARTICVLVS V.

Utrum charitas sit ceteris virtutibus excellentior, tam in esse physico, quam morali?

NEgant Lutherus & sequaces, existimantes fidem, etiam in esse moris & virtutis consideratam, charitati præstare; cum per fidem, inquirunt, non verò per charitatem iustificemur. Calvinus verò lib. 3. inlit. cap. 8. sect. 8. ait charitatem erga Deum esse simpliciter perfectiorem fide, & aliis virtutibus: charitatem verò erga proximum non esse simpliciter & intensivè perfectiorem fide, & ceteris virtutibus, sed tantum extensivè; quoniam habet uberiores fructus, & latius patet, utpote movens & inducens homines ad actiones reliquarum virtutum exercendas: unde duplicem videtur constituere habitum charitatis, unum quo Deus, alterum quo proximus diligatur; quod præcedenti articulo impugnatum est. Ex Catholicis verò quidam existimant, quod licet charitas omnibus virtutibus, in esse moris & virtutis, excellentior sit, tamen in genere entis & nature, fides, utpote ad genus intellectivum pertinens, est illa perfectior. Sic docent Ferrarientis 3. contra Gent. cap. 26. & Marcus à Serra, hic art. 6. dubio unico. Pro resolutione huius difficultatis

Dico primò: Charitas in genere moris & virtutis, est simpliciter perfectior fide, & omnibus aliis virtutibus.

Conclusio est certa de fide: dicitur enim 1. ad Corinth. 13. *Major autem horum est charitas*; quod ad minus verificari debet de majori perfectione morali. Et Matth. 22. de præcepto charitatis ait Christus: *Hoc est primum & maximum mandatum*; utique quia est de actu maximæ virtutis. Item 1. ad Timoth. 1. dicitur: *Finis præcepti est charitas*: finis autem excellentior est his quæ ad ipsum referuntur. Denique Apostolus 1. ad Corinth. 12. loquens de charitate ait: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*. Quæ verba expendens D. Thomas ibidem ait: *Dilectio est via quæ directius in Deum iur*. Cui concinit pius Idiotæ contempl. cap. 17. dicens: *Ille est via rectissima absque devio, via brevis absque tadio, via plana absque umulo, via secura absque periculo, via iucunda cum bono socio, scilicet cum te Domine, amantissimo duce.*

Tom. IV.

A Confirmatur ex SS. Patribus, qui idem passim profitentur, tum in parabolam de decem virginibus, ubi uno ore per oleum, quod reliquis liquoribus supernatur, charitatem intelligunt: Tum in aliam, in qua agitur de vocatis ad nuptias, ubi per vestem nuptialem volunt significari ipsam charitatem, quam etiam vocant margaritam illam pretiosam Evangelij, pro qua Christus dicit omnia esse relinquenda, & tanquam lorum æstimanda. Denique docent magnitudinem animæ ex magnitudine charitatis esse metiendam. Ita D. Bernardus serm. 27. in Cantica, ubi hæc scribit: *Quantitas cuiuscunque anime æstimetur de mensura charitatis quam habet: ut verbi gratia, quæ multum habet charitatis, magna sit; quæ parum, parva; quæ verò nihil, nihil; dicente Apostola: si charitatem non habuero, nihil sum.*

B Ratio etiam suffragatur: Nam ut discurrit D. Thomas hic art. 6. cum perfectio virtutis consistat in attingendo primam regulam humanorum actuum, qui est ultimus finis, virtutes Theologice, quæ Deum ut ultimum finem immediatè attingunt, nobiliores sunt moralibus, quæ circa media duntaxat versantur: ex virtutibus verò Theologicis, charitas est nobilior fide, & spe, cum perfectius Deum attingat: Nam fides & spes (inquit S. Doctor) attingunt quidem Deum, secundum quod ex ipso provenit nobis vel cognitio veri, vel adeptio boni: sed charitas attingit ipsum Deum, ut in ipso sistat: juxta illud Joan. 4. *Deus charitas est. & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Ubi tract. 9. Augustinus: *Nescio utrum magnificentiùs nobis charitas commendari possit, quam ut diceretur, Deus charitas est. Brevis laus, & magna laus: brevis in sermone, sed magna intellectu! Quam cito dicitur, Deus charitas! Breve est, si numeres: Si appendas, quantum est! &c.*

C Confirmatur: Fidei & spei quædam imperfectiones essentialiter annexæ sunt, ut spei amor concupiscentiæ, quo Deus amatur prout in commodum hominis cedit, & fidei obscuritas: At verò in charitate nullus ex his defectibus reperitur; siquidem fertur in Deum, prout est in se bonus, & summè perfectus, nullâ habitâ ratione nostri commodi; neque ullam habet ex se obscuritatem, nam in patria, ubi nulla suberit obscuritas ipsius objecti, illa perfectè vigeat.

D Confirmatur ampliùs: Fides & spes possunt consistere cum peccato, manent enim in peccatoribus, ut supra satis declaravimus; at verò charitas illud omnino expellit, sicut lux tenebras; nec in peccatoribus, sed solum in iustis reperiri potest. Unde Gregorius super Ezechiel. *Antiquus inimicus castitatem in nobis, si sine charitate viderit, non timet: quia ipse carne non premitur, ut luxuria dissolvatur. Abstinentiam non timet: quia ipse cibo non utitur; qui necessitate corporis non urgetur. Distributionem terrenarum rerum non timet, si eidem operi charitas desit: quia divitiarum subsidio nec ipse eger. Valde autem in nobis charitatem timet: quia hanc nos tenemus in terra, quam ipse tenere nolit, amittit in cælo.* Ergo charitas est omnium virtutum excellentissima, & ut loquitur D. Irenæus, omnium charismatum eminentissimum. Unde Augustinus serm. 39. de tempore, admonens piam animam, salutis suæ studiosam: *Si non vacat (inquit) omnes paginas sanctas perscrutari, omnia involucria sermonum evolvere, omnia Scripturarum secreta penetrare;*

Xx iiij

tene charitatem, ubi pendet omnia: ita tenebis quod ibi didicisti, tenebis etiam quod nondum didicisti. Si enim nosti charitatem, aliquid nosti, unde & illud pendet quod forte non nosti; & in eo quod in scripturis intelligis, charitas patet: in eo quod non intelligis, charitas latet. Ille itaque tenet & quod patet & quod latet in divinis sermonibus, qui charitatem tenet in moribus. Quapropter sectamini charitatem, dulce ac salubre vinculum mentium, sine qua dives pauper est, & cum qua pauper dives est. Hec in adversitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentationibus tutissima, in hospitalitate latissima, inter veros fratres latissima, inter falsos patientissima. In Abel per Sacrificium grata, in Noë per diluvium secunda, in Abraha peregrinationibus fidelissima, in Moyse inter injurias lenissima, in David tribulationibus mansuetissima: in tribus pueris blandos ignes innocenter expectat, in Machabeis sevos ignes fortiter tolerat: casta in Susanna erga virum, in Anna post virum, in Maria preter virum. Libera in Paulo ad arguendum, humilis in Petro ad obediendum, humana in Christianis ad confitendum, divina in Christo ad ignoscendum.

83. Dico secundo, charitatem, non solum moraliter, & in ratione virtutis, sed etiam physice & in esse entis, esse perfectiorem fide, & aliis habitibus supernaturalibus intellectualibus, qui sunt in via.

Hanc conclusionem existimo esse de mente D. Thomae hic art. 6. ubi docet charitatem esse perfectiorem fide: quod enim loquatur de charitate non solum in esse morali, sed etiam in esse entitativo, constat ex eo quod primo loco sibi objicit: *Altioris potentia altior est virtus, sicut & altior operatio: Sed intellectus est altior voluntate, quia dirigit ipsam: Ergo fides, quae est in intellectu, est excellentior charitate, quae est in voluntate.* Quod argumentum, ut patet, procedit contra excellentiam physicam, & non contra moralem: unde si S. Doctor non intenderet charitatem esse perfectiorem fide, etiam physice & entitative, in vanum sibi illud opponeret; & unico verbo, facilius distinctione, illud dilueret, dicendo scilicet hic tantum sermonem esse de excellentia charitatis in esse virtutis, non vero in esse physico; quod tamen non facit, sed aliter argumento occurrit: respondet enim, quod quamvis intellectus sit potentia nobilior voluntate, non tamen oportet, quod omnis ejus operatio sit perfectior quacumque operatione voluntatis: Et ideo, inquit, eorum quae sunt infra nos, nobilior est cognitio, quam dilectio; propter quod Philosophus in 7. Ethic. praetulit virtutes intellectuales moralibus: sed eorum quae sunt supra nos, & praecipue dilectio Dei, cognitioni praefertur: & ideo charitas est excellentior fide. Quibus verbis rationem fundamentalem nostrae conclusionis insinuat: nam hic in via, ubi cognitio nostra est obscura & ænigmatica, amor superiorum perfectior est cognitione superiorum: Ergo cum charitas & fides superiora respiciant, Deum scilicet, qui nobis superior est, charitas viæ perfectior erit fide; licet charitas patriæ non sit perfectior lumine gloriæ, & visione beatificæ; quia illa Deum ut est in se perfectissimo modo attingunt, & fidei obscuritatem ac imperfectionem non habent.

84. Obijcies primo contra primam conclusionem: Regula est nobilior regulato: Sed fides est regula

charitatis, ipsam enim dirigit & regulat in suis actibus: Ergo est ipsa perfectior.

Confirmatur: Fides per charitatem operatur, ut ait Apostolus ad Galat. 5. Sed id per quod aliud operatur, videtur esse eo inferius; sicut minister per quem dominus aliquid operatur, est ipsi inferior: Ergo charitas fidei inferior est.

Ad objectionem datâ Majori, nego Minorem: licet enim hic in via charitas per accidens regulatur per fidem, & cognitionem obscuram: per se tamen, & ex natura sua, petit regulari per lumen gloriæ, & claram Dei visionem; cum sit prima proprietas gratiæ sanctificantis, quæ est radix luminis gloriæ, & visionis beatificæ, & fons aquæ salientis in vitam æternam, ut dicitur Joan. 4.

Ad confirmationem dicendum cum S. Thoma hic art. 6. ad 2. quod fides non operatur per dilectionem, sicut per instrumentum, ut dominus per servum, sed sicut per formam propriam: & ideo ratio non sequitur.

Obijcies secundo contra secundam conclusionem: Genus intellectivum est perfectius entitativè genere appetibili, ut communiter docent nostri Thomistæ, & colligitur ex S. Doctore 1. p. quaest. 81. art. 3. Ergo omnes species contentæ sub genere intelligibili, & omnes habitus pertinentes ad potentiam intellectivam, sunt perfectiores entitativè quacumque specie, & quocumque habitu pertinente ad genus & potentiam appetitivam, intra eundem ordinem; subindeque fides entitativè, & in ordine physico, perfectior est charitate. Consequentia videtur legitima: nam eo ipso quod aliquod genus sit perfectius, tota illius extensio debet esse perfectior, & consequenter omnes illius species debent excedere in perfectione species contentas sub genere imperfectiori. Ergo &c.

Respondeo, concesso Antecedente, negando Consequentiam: licet enim species perfectissima generis perfectioris debeat esse perfectior specie perfectissima generis inferioris, non tamen necessarium est, quod species non perfectissima generis perfectioris, excedat perfectissimam generis inferioris; sed interdum species perfectissima generis imperfectioris, potest esse nobilior aliqua specie generis perfectioris, quia ratione differentiae contrahentis genus imperfectius, excelsus ille genericus compensari potest: v. g. licet qualitas activa ex suo genere perfectior sit quam passiva, tamen potest dari aliqua qualitas seu potentia passiva, quæ ratione differentiae nobilior sit aliqua qualitate activâ; calor enim est qualitas activa, potentia verò cognoscitivæ, in quantum recipiunt species, sunt passivæ, & tamen ratione differentiae specificæ elevantur supra activitatem caloris, & aliorum accidentium materialium; & corpus corruptibile, si sit animatum, potest esse perfectius corpore incorruptibili quod non vivit, licet ratio corporis incorruptibilis perfectior sit de se quam corpus corruptibile. Similiter ergo, licet genus intellectivum sit perfectius entitativè genere appetibili, nihilominus charitas, ratione differentiae specificæ, seu nobilioris modi tendendi in Deum, fidem, prophetiam, & alia dona intellectualia quæ dantur viatoribus, superare potest, & absolute ipsis esse perfectior.

ARTICVLVS VI.

Utrum charitas habitualis augeri possit in via, & quomodo ad ejus augmentum actus nostri concurrant?

Olim Begardi & Beguinæ censebant charitatem in hac vita habere certum quemdam terminum, quem interdum possit attingere, & ultra quem non possit ulterius progredi: quorum errorem Concilium Viennense Clement. *Ad nostrum* de hæreticis expressè damnavit. Unde

88. Dico primò, charitatem habitualementem, quandiu sumus in statu viæ, augeri posse. Conclusio est certa de fide: colligitur enim apertè ex variis Scripturæ locis, præsertim ex illo ad Ephes. 4. *In charitate crescimus*: & ad Philip. 1. *Oro ut charitas vestra magis ac magis abundet*: Proverb. 4. *Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem*. Ubi per diem perfectum significatur ille, quo beatificà visione perficemur. Unde Psal. 87. dicitur: *Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion*: id est crescent in virtute & charitate, donec ad illam visionem perveniant. Et ad Galat. 6. *Bonum autem facientes non desiciamus: tempore enim suo meremur non deficientes*: Ergo dum tempus habemus, operemur bonum. Quibus verbis significat Apostolus, totum hujus viæ tempus aptum esse ad benè operandum, & ferendum quod metamus in altera. Denique Apocal. ultimo D. Joannes ait: *Qui justus est, justificetur adhuc*; & Sapiens Proverb. 4. *Ne verearis usque ad mortem justificari*. Quibus duobus posterioribus testimoniis Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 10. definit & explicat justitiæ seu charitatis augmentum, & ibidem ait: *Hoc justitiæ incrementum petit Sancta Ecclesia, cum orat: da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum*.

89. Favent etiam SS. Patres: Prosper enim in lib. sentent. D. Augustini, sentent. 102. sic ait: *In hac vita quæ tota tentatio est, etiam in sublimissimis Sanctis non apprehenditur illa perfectio, cui non superasti ascenso*. Hieronymus super Psal. 83. *Quicumque Sanctus quotidie in priora extenditur, & præteritorum obliuiscitur*. Athanasius in vita S. Antonij refert, illum paulò ante mortem Discipulis hæc dixisse: *Hoc sit primum cunctis in commune mandatum, nullum in arrepti propositi vigore lassescere, sed quasi incipientem debere semper augere quod cøperit*. Item Leo Papa serm. 2. de Quadragesima ait: *Hæc est perfectiorum vera justitia, ut nunquam presumant se esse perfectos: ne ab itineris nondum finiti intentione cessantes, incidunt in deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum*. Denique D. Bernardus ait: *Vir bonus nunquam dicit satis est, sed semper esurit, sititque justitiam, & si semper viveret, semper de bono in melius proficeret*. Et iterum: *In via vita non progredi, regredi est: cum nihil adhuc in eodem statu permaneat*. Item Epist. 91. & 253. ad eum sensum refert quod Angelos per scalam ascendentes ac descendentes vidit Jacob, neminem verò stantem; quia spiritum nostrum, sicut & corpus, vel crescere vel decrescere necesse est. In hunc etiam sensum dixit rectè Sapiens: *Cum consummaverit homo, tunc incipiet*. Quasi diceret, in virtute & charitate nulla est consummatio, seu nullus terminus, sed in ea tanquam incipientes perpetuò versamur.

A Ratio etiam id suadet: nam ut discurret D. Thomas hæc quæst. 23. art. 4. *justi quandiu sunt in hac vita, tandiu sunt viatores: de ratione autem viæ est, ut quanto aliquis magis per eam progreditur, tanto magis ad terminum accedat*: unde cum charitas sit via quæ ad Deum tendimus, juxta illud Apost. ad Corinth. 12. *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, de ratione charitatis viæ est ut possit augeri, ut quò magis augetur, eò magis procedamus, & accedamus ad Deum, cui non appropinquamus passibus corporis, sed affectibus mentis, ut ait Augustinus: alioquin si charitas viæ non posset augeri, sed haberet præfixum sibi aliquem terminum, cessaret jam viæ processus, & justi in hac vita viatores esse desinerent; quod est maximum inconueniens, & sacris litteris, rationique apertè repugnans.

B Addit S. Doctor quæst. 24. art. 7. non posse præfigi terminum augmento charitatis in hac vita, ratione ipsius formæ, cum charitas sit participatio quædam infinita charitatis Dei; nec ex parte agentis, cum causa producat charitatem sit infinita virtutis, scilicet Deus; nec ex parte subiecti, cum semper charitate crescente, superexcrecat habitus ad ulterius augmentum: Ergo in hac vita charitas non habet terminum augmenti, sed semper potest crescere & augeri.

C Obijciunt tamen hæretici Begardi: Si charitas in hac vita non habet terminum augmenti, sequitur quod quilibet justus possit æquare, vel superare in intensione gratiæ & charitatis Christum, aut B. Virginem. Sed negatur sequela: quamvis enim quilibet justus semper possit in gratia & charitate proficere, de facto tamen non excedet terminum ex divina præordinatione seu prædestinatione præfixum: unde cum nullus ad tantam gratiam & charitatem prædestinatus sit, quantum Christus & B. Virgo possident, nullus eos in gratia & charitate excedere vel æquare potest.

D Quæres, an charitas viæ possit pervenire ad perfectionem intensivam charitatis patriæ?

Respondeo, quod si sit sermo de charitate quam idem homo habet in via, & postea habebit in patria, charitas viæ nunquam pertingit ad perfectionem intensivam charitatis patriæ; quia cum Deus præmiat ultra condignum, & præmiū beatitudinis, saltem secundario, consistat in dilectione & amore Dei, charitas quam in patria habet beatus, non manet in eo statu & gradu in quo fuit in ultimo instanti viæ, sed aliquod incrementū accipit, cum primum homo beatus fit. Si verò comparatio fiat charitatis cujuslibet viatoris ad charitatem cujuslibet beati, existimò plurimos viatores habere charitatis habitum intensiorem, quam plurimos Beatos & comprehensiores; ut patet in Sanctis eximiis, qui longo vitæ tempore sacramenta cum magna devotione & creberrimè frequentant, plurimaque pro Deo patiuntur & agunt, & continuo ferè in intensis actibus amoris divini occupantur: hi enim longè superant habitum charitatis existentem in infantibus, cum sola gratia baptismali decedentibus; sicut & charitatem existentem in illis, qui brevè post conversionem & primam justificationem moriuntur, aut diu quidem vivunt, sed remissè operantur.

E Adverte tamen, quod licet interdum charitas viæ possit, in sensu explicato, pervenire ad perfectionem intensivam charitatis patriæ, ista tamen semper illam excedit in statu & modo operandi: quia charitas patriæ est conjuncta lumini

gloriae, & visioni beatificae, secundum quam operatur, eique proportionatur; unde quantum differt in perfectione visio clara Dei a cognitione obscura fidei, tantum differt dilectio patrie a dilectione viae. Quare merito D. Thomas hic qu. 24. art. 7. ad 3. affirmat charitatem patrie habere quantitatem alterius rationis, quae non potest attingi per charitatem viae, actualem scilicet: haec enim sequitur cognitionem fidei, illa vero claram visionem, quae praesupposita toto conatu fertur in Deum, sine ulla interruptione, sine amissionis periculo, sine ullius contrarij admixtione, cum summo gaudio, & longe maiori communicatione cum Deo, quam fuerit in via.

95. Ex his facile intelliges id quod de S. Joanne Baptista dixit Christus, Matth. 11. *Qui minor est in regno caelorum, major est illo*: si enim hoc intelligatur de eo qui minor est in beatitudine patrie caelestis, ut aliqui ex SS. Patribus exponunt, sensus est, quod quilibet beatus major est quolibet viatore, non in intensione charitatis habitualis, sed in statu & modo operandi illius, & in praecipuis etiam perfectionibus beatificis, secundum quas maxime iudicandum est de excessu perfectionis beatorum supra viatores.

96. Dico secundo, hominem iustum mediantibus suis actibus non concurrere efficienter physice ad augmentum charitatis habitualis, sed dispositivè tantum; illos tamen non esse solum dispositiones morales, sed etiam physicas ad tale augmentum. Ita D. Thomas in 1. dist. 17. quæst. 2. art. 3. in corpore, ubi sic ait: *Non eodem modo se habet actus informatus charitate ad augmentum charitatis, & actus precedens charitatem ad habendam charitatem: actus enim qui est ex charitate, ordinatur ad augmentum charitatis, & per modum dispositionis & per modum meriti: sed actus precedens charitatem ordinatur ad consequendam charitatem solum per modum dispositionis, & non per modum meriti; quia ante charitatem nullum potest esse meritum. Neuter autem actus ordinatur ad habendam charitatem, vel augendam, per modum alicujus efficientie, sicut actus nostris ad habendos habitus acquisitos. Quibus posterioribus*

97. Ratio etiam suffragatur. In primis enim quod opera bona, ex gratia & charitate procedentia, non efficienter physice, sed tantum moraliter in augmentum gratiae & charitatis influant, probatur breviter contra nostrum Martinem, docentem oppositum 1. 2. quæst. 112. art. 1. dubio 1. conclus. 3. Eadem est ratio augmenti alicujus habitus, & productionis illius; cum augmentum sit veluti continuata ipsius rei productio: Sed actus nostri non concurrunt effectivè ad productionem habitus charitatis: Ergo actus nostri non concurrunt effectivè physice, sed tantum moraliter, ad augmentum charitatis. Minorem concedit Martinez, eamque communiter docent Theologi, & ratio manifesta convincit: cum enim habitus charitatis sit prima gratia sanctificantis propria, non potest efficienter physice produci, nisi ab eo qui potest efficienter physice gratiam habitalem producere: Sed gratia habitualis non potest per actus nostros efficienter physice produci, cum a solo Deo infundatur, & nulla creatura quantum-

A cumque perfecta, nec ipsa etiam Christi humanitas, possit eam efficienter principaliter causare, ut in Tractatu de gratia ostensum est: Ergo nec charitas per nostros actus prodici potest.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Ideo gratia quoad primum esse, & similiter charitas nostris actibus non efficiuntur, quia sunt dona per se infusa: Sed etiam augmentum gratiae & charitatis est aliquid per se infusum, cum sit ejusdem rationis cum primo esse harum formarum: Ergo actibus nostris meritoriis non causatur efficienter. Unde D. Thomas quæst. 1. de virtutibus art. 11. ad finem corporis, & expressius in resp. ad 14. ait quod *Charitas & alia virtutes infusae non augentur activè ex actibus, sed tantum dispositivè & meritoriè.*

B Respondet Martinez, augmentum illarum formarum esse ejusdem rationis cum illarum primo esse in genere entis, non autem in ratione effectus, eo quod ad primum esse illarum non supponatur forma illud physice præcontinens; ad augmentum vero supponatur gratia & charitas in subiecto operante, ratione quarum continere potest augmentum, & illud efficienter causare.

Sed contra primò: Intensio formarum, in sententia D. Thomæ, & Discipulorum ejus, consistit in magis educi de potentia subiecti, magis illi uniri, & perfectius in eo radicari: Sed quod non potest formam educere de potentia subiecti, vel eam unire, aut radicare in subiecto, non potest illam magis educere, vel magis unire, aut facere quod magis in subiecto radiceatur: Ergo augmentum intensivum gratiae & charitatis est ejusdem rationis cum primo esse illarum, non tantum in genere entis, sed etiam in ratione effectus.

Contra secundo: Etsi ante augmentum supponantur gratia & charitas, non tamen supponuntur intensè, sed in gradibus remissis: At gratia & charitas remissæ præcontinere nequeunt physice augmentum conferendum in præmium; cum effectus superare nequeat perfectionem causæ, in qua physice & principaliter continetur: Ergo nihil in subiecto supponitur, dans ei physicam continentiam augmenti gratiae & charitatis.

D Dices: D. Thomas 1. 2. quæst. 114. art. 8. cum sibi secundo loco objecisset: *Nihil agit ultra suam speciem: Sed principium meriti est gratia, vel charitas*: Ergo nullus potest majorem gratiam vel charitatem mereri, quam habeat. Respondet: Ad secundum dicendum, quod augmentum gratiae non est supra virtutem praexistentis gratiae, licet sit supra quantitatem ipsius: sicut arbor, etsi sit supra quantitatem seminis; non est tamen supra virtutem ipsius. Ergo sentit augmentum gratiae & charitatis, licet excedat quantitatem gratiae remissæ, non excedere tamen virtutem effectivam illius.

E Sed facile respondetur ex Cajetano ibidem, D. Thomam loqui de virtute meritoria gratiae, non autem de virtute activa illius.

Secunda pars conclusionis, quæ asserit actus charitatis esse dispositiones physicas ad augmentum illius, probatur contra Suarem, & alios Recentiores, existimantes illos moraliter solum ad ejus augmentum disponere: nam, ut supra dicebamus, eadem est ratio augmenti alicujus habitus, & productionis illius: Sed actus charitatis physice disponunt ad primam infusionem gratiae & charitatis, ut in Tract. de Gratia ostensum est: Ergo & ad ejus augmentum.

Confirmatur: D. Thomas hic quæst. 24. art. 6. ad

ad augmentum charitatis requirit dispositionem proportionantem subiectum ad formam: ex quo inferitur in resp. ad 1. quod licet quilibet actus charitatis mereatur ejus augmentum, non tamen posito quolibet actu remisso statim augetur charitas, sed solum quando ponitur actus intensior habitu, ut constabit ex dicendis articulo sequenti: At si actus charitatis solum moraliter & meritorie concurrerent ad augmentum habitus, non requireretur talis proportio & coaptatio inter actum & habitum, ut de se patet: Ergo juxta D. Thomam, actus charitatis sunt dispositiones physicae, & non solum morales, ad augmentum habitus.

105. Dices: Si actus charitatis sint dispositiones physicae ad ejus augmentum, subindeque requiratur actus intensior, ut detur augmentum, nunquam actui remisso correspondebit suum primum; quia cum ille actus intensior etiam mereatur, & disponat ad augmentum sibi correspondens, relinquitur actus remissus praecedens sine aliqua dispositione, quae non sit occupata suo proprio augmento: Ergo vel nunquam dabitur illi primum, vel eadem dispositio deserviet pro augmento actus remissi, & actus intensi, quod est ponere, aliquid augmentum dari sine dispositione physica sibi correspondente.

106. Hoc argumentum tangit praecipuum hujus disputationis difficultatem, quae Theologorum ingenia mirum in modum exercet, & torquet. Unde beatus ait Goranus serm. 2. in Dominicam 22. post Pentecost. Clerici disputant de augmento charitatis: sed sancti orant pro augmento charitatis &c. Ut ergo plenè & dilucide haec difficultas resolvarur, duo à nobis breviter hic discutienda sunt: primum est, an actus charitatis, etiam remissi, mereantur augmentum ejus: secundum, quandomam tale augmentum pro actibus remissis conferatur, an quando actus remissus elicitur, vel quando ponitur actus intensior habitu, aut ipsi æqualis, vel utrum usque ad finem vitae differatur: Unde sit

ARTICVLVS VII.

An actus charitatis remissi augmentum gratiae, charitatis, & gloriae mereantur?

107. Partem negantem tenent D. Bonaventura, & Durandus, quibus favent Victoria, Soto, & Vega, existimantes actus remissos charitatis esse quidem meritorios augmenti gratiae, & gloriae, sed non charitatis: supponunt enim isti Authores gratiam, & charitatem in adultis æquales non esse, nec sibi mutuò correspondere, sed aliquem posse in gratia esse valde perfectum, qui tamen in charitate erit satis imperfectus: sicut (inquiunt) in Christo gratia fuit infinita, & tamen in ipso non fuit infinita charitas. Bannez autem hic qu. 24. art. 6. dubio 1. & in relect. de augmento charitatis, concedit quidem actus charitatis remissos mereri de condigno gratiam, charitatem, & gloriae augmentum, sed ait illud non esse distinctum ab eo quod deberur actibus intensioribus habitu, eundemque gradum gratiae, charitatis, & gloriae essentialis dari à Deo pluribus titulis; & ad summum actibus remissis majorem gloriam accidentalem correspondere. Pro explicatione veræ, & communis sententiae, sit

§. I.

Vera sententia sequentibus conclusionibus statuitur.

Dico primò, actus charitatis remissos de condigno promereri gratiam, charitatis, & gloriae augmentum.

Probatur primò ex Scriptura: Nam Matthæi 10. & Marci 9. dicitur eum qui dederit calicem aquae frigidae in nomine Christi, non fore privandum mercede sua: Atqui istud opus est valde remissum, & minimum inter opera pietatis: Ergo actibus etiam remissis charitatis correspondet merces vitae aeternae, & augmentum gloriae; subindeque etiam gratiae & charitatis, quibus gloria mensuratur. Ibidem etiam dicit Christus Dominus: *Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt*, hoc est, omnia opera vestra bona, omnes cogitationes, quantumvis leves, & capillis similes, tamen numeratae sunt apud Deum, ut iis dignam mercedem in die iudicii largiatur, sicut explicat Ambrosius lib. 2. de Spiritu Sancto, his verbis: *Quid mihi prodest si Deus ipse omnes meos novit capillos? Illud mihi redundat, & proficit, si bonorum operum pervigil testis remunerationem gloria donet aeterna.*

Confirmatur ex illo 2. ad Corinth. 9. *Qui parce seminat, parce & metet.* Quorum verborum sensus legitimus est, juxta communem explicationem Doctorum, quod qui operatur remissè, recipiet remissum gradum gloriae, & pro paucis operibus parvos gloriae gradus consequetur. Unde S. Bernardus hunc locum explicans, ait: *Parva seminis detractio, magna segetis est diminutio.*

Probatur secundo ex Tridentino sess. 6. cap. 10. ubi docet justos per bona opera, quibus mandata Dei & Ecclesiae observant, crescere in gratia quâ justificati sunt: Sed ad observationem mandatorum non est necessarium quod justii operentur ex actu intensiori, quàm sit habitus praexistens: Ergo ut crescant in gratia & charitate, subindeque in gloria, non requiritur quod actus meritorius ejusdem augmenti sit intensior habitu praexistente; & per consequens per actus remissos charitatis, augmentum gratiae, charitatis, & gloriae, de condigno mereantur.

Confirmatur: In eodem Concilio, eadem sessione 6. can. 32. sic dicitur: *Si quis dixerit justificatum bonis operibus quae ab eo per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum fiunt, non verè mereri augmentum gratiae, vitam aeternam, & ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriae augmentum, anathema sit.* Sed quilibet actus charitatis, etiam remissus, est opus bonum, factum à justo, per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum: Ergo est meritorius augmenti gratiae & gloriae.

Econfirmatur ampliùs: Concilium Tridentinum, Scriptura, & Patres, meritum tribuentes nostris operibus, indistinctè loquuntur, neque inter actus intensos & remissos ullo modo distinguunt: At ubi iura non distinguunt, nec nos distinguere debemus: Ergo &c.

Probatur tertio conclusio ex D. Thoma 1. 2. quæst. 114. art. 8. ad 3. ubi ait: *Quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiae.* Et hic quæst. 24. art. 6. ad 1. dicit: *Quilibet actus charitatis, meretur charitatis augmentum.* Ex quibus verbis hoc argumentum formari potest: Meritum augmenti gratiae & charitatis, non stat absque

merito augmenti gloriæ; cum gratia sit semen gloriæ, & charitas mensura luminis gloriæ, & visionis beatificæ, ut ex eodem S. Doctore infra ostendimus: Sed D. Thomas in priori testimonio docet quolibet actus charitatis mereri augmentum gratiæ, & in posteriori, mereri charitatis augmentum: Ergo sentit quemlibet actum charitatis, etiam remissum, promereri gloriæ, gratiæ, & charitatis augmentum.

114. Quartò probatur ratione: Actui charitatis remissio, hoc est non adæquantur intensiorem habitus, conveniunt omnes conditiones, ad meritum de condigno augmenti gratiæ & gloriæ necessariæ; est enim supernaturalis, in obsequium Dei factus, ab homine grato procedens, & à charitate elicitus; quæ solum conditiones ad meritum de condigno requiruntur, ut in Tractatu de merito ostendimus: Ergo actus remissi charitatis sunt meritorij de condigno augmenti gratiæ & gloriæ.

Disp. 2.
art. 2.

115. Quintò suaderi potest eadem conclusio ex absurdo & inconvenienti, quod sequitur ex adversa sententia: Si enim per actus remissos iusti non mererentur augmentum gratiæ & charitatis, sequeretur eum qui operaretur remissius, aliquando mereri, non verò eum qui operatur intensius, seu qui ferventioris charitatis actum elicit: v. g. si in aliquo sit charitas ut unum, & operetur intensè ut duo, merebitur augmentum gratiæ & charitatis; si verò in alio sit charitas ut sex, & operetur intensè ut quatuor, aut quinque, juxta Adversariorum sententiam, augmentum gratiæ & charitatis non merebitur; quod absurdissimè esse, & à ratione penitus alienum, nemo est qui non videat: sic enim idem actus, prout fieret à sanctiore, non esset meritorius; prout verò fieret à minus sancto, esset meritorius.

116. Denique probari potest specialiter contra Victoriam, Sorum, & Vegam, ac demonstrari, quod repugnet actus charitatis remissos mereri de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ, nisi etiam augmentum charitatis mereantur. In primis enim, juxta D. Thomam 1. 2. quæst. 110. art. 4. ad 1. charitas dimanat à gratia, sicut potentia ab anima: Sed non stat augmentum essentialis, absque incremento proprietatum, sicut non stat absque proprietatibus existere essentialis: Ergo non potest gratia habitualis crescere, absque augmento charitatis: subindeque repugnat actus charitatis remissos, mereri de condigno augmentum gratiæ, & tamen non mereri de condigno augmentum charitatis.

117. Confirmatur: Si augeretur gratia, & tamen charitas non augeretur, sequeretur quod ille qui magis esset dilectus à Deo, minus diligeret Deum, contra illud Proverb. 8. *Ego diligentes me diligo*; & istud Joan. 14. *Si quis diligit me, diligitur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum*. Quibus verbis significatur, quod magis diligentes Deum, magis diliguntur à Deo: charitas enim est mutua amicitia inter Deum & hominem, ut art. 1. ostendimus. Sequela patet: Nam per gratiam homo diligitur à Deo, cum gratia faciat hominem objectum congruum divinæ dilectionis, ut in Tract. de gratia declaravimus; per charitatem verò homo diligit Deum, cum illa sit principium proximum diligendi: Ergo si esset major gratia in aliquo, quam charitas, & si habitus gratiæ sanctificantis augeretur, non aucto habitu charitatis, homo magis dilectus à Deo, non magis diligeret Deum.

Disp. 1.
art. 7.

A Deinde quòd etiam repugnet hominem mereri augmentum gloriæ & visionis beatificæ, absque eo quòd mereatur augmentum charitatis, ostenditur ex D. Thoma qui variis in locis docet gloriam proportionari, & mensurari secundum quantitatem charitatis, sed præsertim 1. p. qu. 12. art. 6. in corpore ubi ait: *Qui plus habebit de charitate, perfectius Deum videbit, & beator erit*. Et ibidem docet, inæqualitatem visionis proxime reduci in luminis gloriæ inæqualitatem, & istam in inæqualitatem charitatis. Item 1. 2. qu. 114. art. 8. probat hominem suis actibus mereri augmentum charitatis & gratiæ, quia tale augmentum est via ad augmentum gloriæ; qui autem ultimum meretur terminum, meretur etiam intermedium. Demum in 1. dist. 17. qu. 2. art. 3. ad 2. & ad Annibaldum ibidem ad 3. cum sibi objecisset: *Qui potest ad majus, potest etiam ad minus*: Sed homo quolibet actu charitatis meretur augmentum vitæ æternæ, quod est majus augmento charitatis: Ergo multò magis augmentum charitatis. Respondet negando esse majus, mereri augmentum vitæ æternæ, quàm augmentum charitatis, quia meritum augmenti charitatis est meritum augmenti vitæ æternæ, & e converso. Censet ergo D. Thomas, hominem per actum intensum, vel remissum, non posse mereri augmentum gloriæ, & visionis beatificæ, nisi etiam augmentum charitatis mereatur.

C Dico secundò: Actibus remissis non correspondet diversis titulis idem gradus gratiæ, charitatis, & gloriæ, qui debetur actui intensiori, ad augmentum habitus disponenti, sed diversus. Ita communiter docent nostri Thomistæ, contra Bannem supra citatum.

Probatum primò: Concilium Tridentinum, supra citatum, definit iustos crescere in gratia & charitate per bona opera, quibus mandata Dei & Ecclesiæ observant, subindeque per actus charitatis etiam remissos; cum ad observationem mandatorum non sit necessarium, quod homo eliciat actus intensiores habitu, ut supra arguebamus. Atqui si actibus remissis, non corresponderet aliquis gradus gratiæ & charitatis, diversus ab eo qui responderet actui intensiori, ad augmentum habitus disponenti, sed idem gradus daretur pluribus titulis, iustus non posset dici cum proprietate per actus remissos charitatis crescere in gratia & charitate; cum forma non dicatur cum proprietate crescere & augeri, nisi crescat in intensiōe, & novum aliquem, quem antea non habebat, gradum acquirat: Ergo actibus charitatis remissis respondet aliquis gradus gratiæ & charitatis, diversus ab eo qui debetur actui intensiori, non verò idem, ut datus pluribus titulis.

E Confirmatur: Idem Concilium sess. 6. cap. 16. ait. *Bene operantibus usque in finem proponenda est vita æterna, tanquam merces, ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis fideliter reddenda*: Ubi cum nullum opus bonum excludatur à merito vitæ æternæ, colligitur non solum actus charitatis intensos, sed etiam remissos, esse meritorios præmij vitæ æternæ, ejusque augmenti, ac per consequens augmenti gratiæ & charitatis: Atqui si idem gradus gloriæ, & gratiæ, ac charitatis, qui responderet actui intensiori, ad augmentum habitus disponenti, responderet diversis titulis actibus remissis, non responderet ut merces ad æqualitatem justitiæ, & ut præmium ipsis adæquatum; sicut denarius jam ex justitia debitus operanti pro opere unius

diei, non responderet ut merces operi alterius diei, quamvis diceretur debitus alio titulo; v. g. si aliquis laboraret in vinea alterius per tres dies, & mereretur quolibet die viginti asses, qui vellet remunerare laborem illum trium dierum, solvendo tantum viginti asses, sed pluribus titulis, censeretur laborem duorum dierum, sua mercede fraudare: Ergo idem quod prius.

121. Dices, ad salvandam cum rigore doctrinam Concilij, & ejus definitionem, sufficere quod fateamur, actibus remissis charitatis respondere novam gloriam accidentalem.

Sed contra: Concilium locis citatis indifferenter loquitur de bonis operibus, intensis, vel remissis: Ergo sicut bonis operibus intensioribus correspondet intensior gloria, non solum accidentalis, sed etiam essentialis; ita & actibus remissis respondet novus gradus gloriæ essentialis, & non solum nova gloria accidentalis.

122. Probatur secundo conclusio: Pluribus operibus satisfactoriis non correspondet remissio ejusdem pœnæ pluribus titulis, sed majoris pœnæ condonatio: Ergo similiter pluribus actibus remissis charitatis non respondet, diversis titulis, idem gradus gratiæ, charitatis, & gloriæ, qui debetur actui intensiori, ad augmentum habitus disponenti, sed diversus. Consequentia patet ex paritate rationis: eadem enim videtur esse ratio de merito, ac de satisfactione; cum non minus in merito, quam in satisfactione, justitiæ æqualitas servanda sit. Antecedens etiam videtur manifestum: Si enim aliquis eadem intentione & charitate jejune decies, plus satisfaciens pro peccatis, & pœnis eis debitis, quam si solum jejune semel: Ergo pluribus operibus satisfactoriis non correspondet remissio ejusdem pœnæ, pluribus titulis, sed majoris pœnæ condonatio.

123. Probatur tertio: Diversa peccata puniuntur in inferno diversis pœnis particularibus, non verò eadem pœnâ, ut pluribus titulis inflicta: Ergo pluribus actibus remissis charitatis correspondere debet distinctus & particularis gradus gloriæ, non verò idem pluribus titulis. Antecedens est certum: Consequentia verò videtur manifesta. Nam ut rectè ait Victorius, refectione de augmento charitatis, parte primâ: *Indignum videtur divinâ bonitate, ut pro actu malo, quantumcumque remisso, recipiat quis pœnam* (scilicet particularem & distinctam) *& pro bono actu remisso non habeat mercedem, scilicet distinctam à mercede actus intensioris, ad augmentum habitus disponentis, sed eandem diverso titulo.*

124. Quarto suaderi potest conclusio hac ratione: Actus intensus ut octo, elicitus ab habente charitatem ut decem, majoris est dignitatis, meliorisque conditionis, quam actus intensus ut quatuor, elicitus ab habente charitatem ut unum; cum ille istum in intensione excedat; & aliâs ratione majoris dignitatis subjecti operantis non decreseat, sed augeatur potius dignitas aut valor operis: Sed iste secundus actus est meritorius augmenti gratiæ, charitatis, & gloriæ, distincti ab augmento quod in præmium correspondet cuilibet alteri actui charitatis, sive antecedenti, sive subsequenti: Ergo etiam primus actus, etsi remissior habitu, meretur novum gradum gratiæ, charitatis, & gloriæ, ac diversum ab eo qui debetur actui intensiori, ad augmentum habitus disponenti.

125. Denique probatur conclusio ex absurdis & inconvenientibus, quæ sequuntur ex adversa sententia: Si enim per actus remissos homo non me-

Tom. IV.

A reatur gradum aliquem gloriæ, diversum ab eo qui actui intensiori ad augmentum habitus disponenti debetur, sequitur hominem sanctissimum, qui per quinquaginta, vel sexaginta annos vitam sanctissimam duceret, eliciendo innumeros actus charitatis, solum intensos ut octo, & tandem cum actu charitatis intenso ut decem martyrium pateretur, non recepturum majus præmium essentiali, quam hominem flagitiosissimum, qui per multos annos vitam egerit turpissimam, & omni vitiorum ac flagitiorum genere refectam, & solum unico instanti ante mortem elicit actum charitatis ut decem; quod rationi, ac divinæ justitiæ & æquitati parum consonum videtur.

B Sequitur etiam ex eadem sententia, quod si homo eliciat plures actus remissos, & nunquam actum ferventiorum, & sic moriatur, actus illi perpetuò carebunt suo præmio, & nequidem habebunt augmentum gratiæ & gloriæ pluribus titulis ipsis correspondens; subindeque sequitur quod justus omnino privabitur præmio, quod meruit de condigno: Sed hoc dici nequit; aliâs Deus in præmiando non esset tam liberalis, quam justus in puniendo; si quidem non relinquit demeritum sine pœna, & relinqueret meritum sine præmio, ut rectè ratiocinatur Illustrissimus Avenionensis Archiepiscopus, hic art. 6. cap. 3. ubi egregie ac eruditè Bannis sententiam confutat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

O b j i c i e s primò contra primam conclusionem: D. Thomas in 1. dist. 17. qu. 2. art. 3. ad 2. sic ait: *Quilibet actus charitatis, in quantum est informatus tali habitu, ordinatur ad præmium substantiale, non tamen ad augmentum præmij, sed nec ad augmentum charitatis.* Idem habet ad Annibaldum ibidem art. 3. in corp. 2. & in 2. dist. 27. quæst. 1. art. 5. ad 2. ubi inquit: *Non oportet quod quilibet actus meritorius augmentum gratiæ mereatur, quia non in quolibet actu meritorio invenitur illa conditio, per quam ex actu consequitur augmentum habitus, sed solum in illo actu quo quis vivit gratiâ acceptâ, secundum proportionem suarum virium, ita ut in nullo desit gratia Dei.* Ergo ex D. Thomæ actus remissi charitatis non merentur augmentum gloriæ, nec gratiæ, nec charitatis.

Ad primum locum respondeo D. Thomam ibi loqui de actu primo charitatis, qui est ultima dispositio ad infusionem gratiæ, qui etiam si intensissimus sit, nec ad augmentum præmij, nec ad augmentum charitatis ordinatur, sed solum ad præmium substantiale, cum sit primus qui hominem dignum præmio gloriæ facit, & non præsupponat præmium debitum quod augeat, ut ait idem S. Doctor in 3. dist. 17. quæst. 2. art. 3. in corp. & ad 2.

Respondeo secundo, quod si D. Thomas verba illa dixit propter actum remissum, à charitate prius infusa procedentem, solum voluit talem actum non mereri augmentum charitatis, statim conferendum: ut enim ex actu statim sequatur augmentum habitus, non sufficit ut sit talis augmenti meritorius, sed insuper requiritur ut sit causa, & sufficiens dispositio physica, qualis non est actus remissus, ut dicemus articulo sequenti. Et per hoc patet ad secundum testimonium: ibi enim manifestè loquitur S. Doctor de merito, cui statim redditur augmentum, ut constat ex

Y y ij

verbis illis: *Quia non in quolibet actu meritorio invenitur illa conditio, per quam ex actu consequitur augmentum habitus.*

129. Obijcies secundò cum Durando: Ille solùm dignus est accipiendi, qui benè utitur jam acceptis: Sed habens habitum intensum, & remissè operans, non utitur habitu debito modo, quia actus non proportionatur intensiōi habitus: Ergo per tales actus non meretur augmentum charitatis, sed solùm per illos, qui excedunt, vel adæquant habitus intensiōem.

130. Respondeo concessà Majori, negando Minorem: cùm enim nullum sit præceptum divinum, aut naturale, operandi secundùm totam habitus intensiōem, utens habitu remissè, non indebito, sed debito modo illo utitur, & actum unde quaque bonum, id est nullà circumstantiā vitiarum, exercet, etsi non ita bonum, ac si habitu adæquate uteretur, sicque potest esse dignus præmio augmenti charitatis; non secus ac qui benè operatur, servans Dei præcepta, meretur præmium, etsi non faciat quod melius est, servans consilia.

131. Obijcies tertio: Inter meritum de condigno, & præmium, debet esse æqualitas: Sed hæc non reperitur inter actum remissum charitatis, & augmentum ejus, cùm incrementum habitus actum remissum excedat: Ergo actus remissus charitatis non meretur de condigno augmentum habitus.

132. Respondeo primò, inter meritum de condigno, & præmium, non requiri æqualitatem mathematicam, sed sufficere proportionalem, ut docet D. Thomas in 3. dist. 18. quæst. 1. art. 2. & 1. 2.

Disp. 2. quæst. 114. art. 1. & nos in Tractatu de merito
art. 4. declaravimus: hæc autem inter actum charitatis
E 5. remissum, & ejus augmentum reperitur; nam æqualitas proportionis meriti cum præmio illud excedente subsistit, ut patet in actionibus & passionibus hujus vitæ, quæ licet citò transeant, & parùm durent, ratione tamen gratiæ & charitatis à qua procedunt, habent proportionem cum gloria & visione beatifica, quæ interminabilis est, & æternitate mensuratur, eamque de condigno promerentur, juxta illud Apostoli 2. ad Corinth. 4. *Quod momentaneum est & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.*

133. Respondeo secundò, concessà absolute Majori, negando Minorem. Ad ejus probationem dicatur, quod licet incrementum habitus excedat actum remissum, in genere physico, & secundùm suam physicam entitatem, non tamen excedit valorem moralem illius; sumptum ex gratia, aliisque capitibus, ex quibus dignitas actus meritorij confugit: sicut pœnarum acerbitas, in æternum duratura, physicè excedit temporaneam delectationem captam ex peccato mortali, non tamen illius gravitatem moralem; & sicut visio beatifica excedit physicam entitatem actus charitatis, non tamen valorem meritorium illius, ut loco citato fusè expendimus.

134. Obijcies quartò contra secundam conclusionem: Christus Dominus per actus consequentes illum quem in primo instanti conceptionis elicit, verè meruit, & tamen non meruit aliquid de novo, sed tantùm id quod antea meruerat per primum actum, ut docent Theologi in Tractatu de Incarnatione: Ergo similiter poterit salvari verum meritum in actibus charitatis, etiam remissis, quamvis non correspondeat illis novus gradus gloriæ essentialis, sed idem pluribus titulis.

135. Confirmatur: Quando quis per pœnitentiam

A resurgit à peccato, gratia præcedens, & omnia bona opera meritoria quæ fecerat ante peccatum, verè & propriè reviviscunt per pœnitentiam, & tamen non datur pro illis novus gradus gratiæ, vel gloriæ essentialis, sed solùm datur novo titulo idem gradus gloriæ, qui correspondet pœnitentiæ, seu contritioni, & charitati per quam resurgit: Ergo similiter, ut salvetur actus charitatis remissus, esse verè & propriè meritorium augmenti gratiæ, charitatis, & gloriæ, non requiritur quod intuitu illorum detur à Deo novus gradus gratiæ, charitatis, & gloriæ, sed sufficit quod idem gradus qui actui intensiori correspondet, pluribus titulis tribuatur. Consequentia videtur legitima, ex paritate rationis. Antecedens verò expressè docetur à D. Thoma 3. p. quæst. 89. art. 5. ad 3. ubi ait: *Ille qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, consequetur quidem præmium essentialē, secundum quantitatem charitatis in qua invenitur: habebit tamen majus gaudium de operibus in prima charitate factis, quam de operibus quæ in secunda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.* Sentit ergo S. Doctor, quod in tali casu non dabitur novum præmium essentialē, propter præcedentia opera, per pœnitentiam vivificata, sed solùm accidentale, ita tamen quod idem gradus gloriæ essentialis dabitur novo titulo.

C Ad objectionem, concessò Antecedente, nego 136. consequentiam, & paritatem: nam Christus Dominus per actus subsequeutes meruit novo titulo id quod jam per primum actum meruerat, quia quilibet actus illius erat infinitè meritorius: unde per plures actus non meruit magis quàm per unum; quia infinito, qua ratione infinitum est, nulla potest fieri additio: hæc autem ratio non habet locum in meritis nostris, quæ finita sunt: unde non est simile.

D Ad confirmationem dicendum, quod argumentum illud tangit celebrem illam difficultatem, de qua disputant Theologi in Tractatu de pœnitentia, qualiter scilicet bona opera facta in gratia & charitate, & per peccatum subsequens mortificata, per pœnitentiam reviviscant: unde non est præsentis instituti illam hic resolvere, & mentem D. Thomæ, quæ hac in parte paulò videtur obfcurior, indagare: sed de hoc in dicto Tractatu de pœnitentia ex professo agendum erit. Disp. 1. art. 2.

ARTICVLVS VIII.

Quando detur augmentum gratiæ & charitatis, actibus remissis debitum?

E Hæc est difficilior pars hujus celebris controversæ, quam in fine art. 6. proposuimus: licet enim omnes ferè Theologi, paucis exceptis, quos articulo præcedenti impugnavimus, fateantur actus remissos mereri augmentum gratiæ & charitatis, sicut & vitam æternam, in explicando tamen tempore, quo gratiæ & charitatis augmentum, actibus remissis debitum, à Deo confertur, valde inter se divisi sunt: quidam enim attendentes ad solam rationem meriti de condigno, asserunt tale augmentum dari statim, quæ elicitur actus meritorius, sive intensus, sive remissus. Ita præter Nominales docent Suarez, Vazquez, Zumel, & alij, qui existimant ad augmentum gratiæ non requiri dispositionem physicam, sed sufficere moralem & meritoriam.

Thomistæ verò, qui oppositum sentiunt, & qui utramque dispositionem ad augmentum gratiæ & charitatis cum S. Doctore requirunt, considerantes non solum rationem meriti, sed etiam rationem dispositionis, quâ subiectum debet proportionari formæ recipiendæ, negant statim dari augmentum gratiæ & charitatis quod debetur actibus remissis, & dicunt illud differri quoad usque subiectum fuerit sufficienter dispositum, ut expressè docet S. Thomas, locis infra referendis. Sed adhuc restat difficultas, & controversia inter illos, an homo per actus æquales vel intensiores habitu, quos elicit in hac vita, sufficienter ad ejus augmentum disponatur, vel solum in ingressu gloriæ, seu in primo instanti visionis beatificæ, in quo elicit actum charitatis, ad minus tantæ intensiōis, quantæ fuit meritum actuum remissorum viæ. Pro resolutione hujus difficultatis,

139. Notandum est ex S. Thoma; p. quæst. 7. art. 11. quod gratia potest dupliciter considerari: primò in esse habitus & qualitatis, secundum physicam realitatem quam habet: secundò in esse gratiæ, quatenus videlicet iustus per illam acceptatur ad gloriam, medijs bonis operibus meritorijs. Similiter etiam charitas potest considerari in esse habitus & qualitatis: vel secundum rationem propriam charitatis, id est amicitia erga Deum. Hoc præmissis, sit

§. I.

Tribus conclusionibus difficultas resolvitur.

140. Dico primò: Gratia in esse gratiæ, & similiter charitas in esse charitatis, statim augentur per actus etiam remissos. Ita docent Alvarez, Nugno, Marcus à Serra, Joannes à S. Thoma, & alij ex nostris Thomistis, sequiturque manifestè ex dictis articulo præcedenti: cum enim iustus per actus remissos charitatis de condigno mereatur augmentum gratiæ, charitatis, & gloriæ, ut ibidem ostendimus, mox ut actum remissum charitatis elicit, acquirit jus ad novum gradum gratiæ, charitatis, & gloriæ, & à Deo tunc acceptatur ad illum: Ergo per talem actum statim augetur gratia in esse gratiæ. Consequentia patet: nam ut notabili præcedenti declaravimus, gratiam augeri in esse gratiæ, nihil aliud est, quam illam novum jus acquirere ad gloriam, & iustum ratione illius ad majus præmium à Deo acceptari, seu destinari.

141. Dico secundò, gratia & charitas, in esse habitus & qualitatis, non augentur statim per actus habitu remissiores.

Hæc conclusio docetur expressè à D. Thoma varijs in locis, præsertim 1. 2. quæst. 114. art. 8. ad 3. ubi sic ait: *Quolibet actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, sicut & gratiæ consumptionem, quæ est vita æterna. Sed sicut vita æterna non statim redditur, sed suo tempore, ita nec gratia statim augetur, sed suo tempore, cum scilicet aliquis sufficienter fuerit dispositus ad gratiæ augmentum.* Quæ verba D. Thomæ de actibus remissis procedunt, ut patet ex argumento quod sibi obijcit: Ergo censet augmentum gratiæ & charitatis, actibus remissis debitum, non conferri statim, saltem in esse habitus & qualitatis, nec per actus remissos gratiam & charitatem statim augeri. Unde hic quæst. 24. art. 6. ad 1. *Quilibet* (inquit) *actus charitatis meretur vitam æternam, non quidem statim exhibendam, sed suo*

A tempore. Similiter etiam quilibet actus charitatis meretur charitatis augmentum, non tamen statim augetur, sed quando aliquis conatur ad hujusmodi augmentum.

Respondet Zumel 1. 2. quæst. 114. art. 8. D. Thomam solum negare, actibus charitatis remissis augeri statim gratiam & charitatem, dispositivè, & connaturaliter, non tamen excludere, quin statim illis actibus meritorie augeantur.

Sed contra primò: Propositio D. Thomæ negativa est, & consequenter omnem modum augmenti charitatis & gratiæ, statim collati, excludit. Secundò, Duo asserit S. Doctor: primum est augmentum gratiæ, actibus remissis debitum, non statim dari: secundum est, dari suo tempore, cum scilicet aliquis fuerit sufficienter dispositus: Sed hoc secundum esset falsum, si statim tale augmentum daretur titulo meriti, alioquin dicendum esset actibus remissis duplex dari augmentum, unum titulo meriti, & aliud titulo congruæ dispositionis; quod absurdissimum est, sic enim actus remissi essent melioris conditionis, quam intensi, cum istis unum tantum augmentum respondeat: Ergo illa interpretatio non est legitima, nec ad mentem S. Thomæ.

Potest insuper suaderi conclusio ratione fundamentali, quam idem S. Doctor loco secundo citato in corpore articuli insinuat. Solus ille actus

C auget statim gratiam & charitatem, in esse physico qualitatis, in quo reperitur ratio meriti, & ratio proportionatæ dispositionis ad augmentum recipiendum: Sed actus remissi, etsi habeant rationem meriti, non habent tamen rationem proportionatæ dispositionis ad augmentum recipiendum: Ergo non augent statim gratiam & charitatem in esse physico qualitatis. Major probatur, Gratia habitualis in prima sui infusione datur dependenter à dispositionibus, & juxta earum proportionem, ut docet D. Thomas 1. 2. quæst. 112. art. 2. constatque tum ex Tridentino sess. 6. cap. 7. dicente: *Instillam in nobis recipientes, unusquisque secundum propriam cujusque dispositionem*: tum ex D. Hieronymo in illud ad Ephes. 4. *Vnicuique autem secundum propriam mensuram*, ubi sic ait: *Gratia juxta mensuram credentibus datur, &c. Iuxta mensuram vasculorum Deus infundit liquorem, tantum muneris largiens, quantum potest ille cui donatur accipere*: Ergo etiam augmentum gratiæ, & charitatis, non solum meritorie, sed etiam dispositivè dependet à nostris actibus; per easdem enim causas per quas sunt habitus, etiam augentur, & consequenter solum per illos actus augebuntur gratia & charitas, in quibus præter rationem meriti invenietur ratio proportionatæ dispositionis ad illarum augmentum. Unde licet Deus possit absque nostra dispositione augere, & majorem ac intensiorem redere in nobis gratiam & charitatem, hoc tamen non erit propriè augmentum: sicut teste D. Thomæ 1. de cælo lect. 7. non est propriè augmentum in elementis, quando per juxtapositionem absque eorum actione augentur, sed solum in animalibus, & plantis, quorum augmento idem

D S. Doctor hic quæstione 24. articulo 6. in corp. simile esse dicit augmentum spirituale charitatis: ideoque sicut augmentum viventium non fit, nisi per actum potentia vegetativæ & augmentativæ, physicè concurrentem ad illud; ita augmentum charitatis non fit nisi per actum charitatis, physicè ad illud disponentem & concurrentem.

Yy iij

143. Minor verò, quæ asserit actus remissos charitatis non habere rationem proportionatæ dispositionis ad ipsius augmentum, manifesta videtur: nam ut communiter docent Theologi cum S. Thoma 1. 2. quæst. 52. art. 3. actus naturales remissi non disponunt sufficienter ad augmentum habitus acquisiti: Ergo cum auctor gratiæ in supernaturalibus ad instar naturalium agentium incedat, & in supernaturalibus, quantum fieri potest, juxta modum naturalium procedendum sit, actus supernaturales remissi non sunt dispositiones sufficientes ad augmentum habitus supernaturalis.

144. Respondebis negando consequentiam: quia habitus acquisiti dependent à nostris actibus in genere causæ efficientis physiciæ, quæ non agit ultra propriam intensiorem: habitus autem infusi non efficiuntur, nec augentur physice nostris actibus, sed tantum moraliter: & ideo possunt augeri per actus supernaturales remissos.

145. Sed contra primò: Etsi actus fidei non causet efficienter physice fidei habitum, nec augmentum ejus, tamen solus actus, habitu præexistente intensior, ad augmentum fidei sufficienter disponit in homine peccatore: Ergo quamvis charitas nec causetur, nec augeatur efficienter physice nostris actibus, solus tamen actus præexistente habitu intensior, erit sufficiens dispositio ad ejus augmentum.

146. Contra secundò: Quamvis gratia in prima sui infusione non efficiatur physice nostris actibus, infunditur tamen juxta mensuram & intensiorem illorum, eodem modo quo habitus acquisiti juxta suorum actuum intensiorem causantur, & idem est de charitate dicendum: Ergo cum eadem sit ratio augmenti habitus, & productionis illius, eò quod augmentum sit veluti continuata ipsius rei productio, gratia & charitas juxta suorum actuum intensiorem augentur, etsi per actus nostros efficienter physice non augeantur.

147. Dices, esse discrimen inter primam gratiæ infusionem, & ipsius augmentum: nam respectu gratiæ, quatenus primò infusa, actus nostri non comparantur ut merita, sed tantum ut dispositiones; & ideo infunditur juxta illorum intensiorem: respectu verò augmenti obtinent rationem meriti; & ideo, licet non sint proportionatæ dispositiones, statim consequuntur augmentum.

148. Sed contra primò: Forma quæ ex natura rei petit fieri in subiecto disposito, etiam in sui augmento præviā petit dispositionem; cum augmentum formæ, & prima ejus productio, ejusdem sint rationis, ut supra dicebamus, & per easdem causas aliquid augeatur & fiat: Sed gratia quoad suum fieri, & primum sui esse, petit ex natura rei prævias dispositiones, ut in Tractatu de Gratia ostensum est: Ergo etiam in sui augmento prævias dispositiones exposcit; & consequenter, quamvis actus nostri sint meritorij augmenti gratiæ, illud tamen augmentum non infunditur à Deo, nisi prævia dispositio illi proportionata præcedat.

149. Contra secundò: Juxta Suarem, & alios Recentiores, actus contritionis, & charitatis, quibus ad primam gratiam justificantem disponimur, eam de congruo promerentur; & tamen quamvis in ratione meriti crescant, nisi etiam in ratione dispositionis intensivè augeantur, non nisi æqualem gratiam inducunt: v. g. si actus charitatis sit tantum intensus ut duo, quamvis in valore meritorio ex aliis capitibus crescat, non disponet

A nisi ad gratiam ut duo: Ergo quamvis actus nostri, respectu augmenti gratiæ, obtineant rationem meriti; quia tamen simul habent rationem dispositionis, præparantis animam ad illud recipiendum, illud non consequuntur de facto, donec sufficienter ad illud disponant, seu nisi sint proportionatæ dispositiones respectu illius.

Dico tertio: Augmentum gratiæ & charitatis, actibus remissis debitum, non datur in hac vita, quando homo æqualem, vel intensiorem actum charitatis elicit, sed differtur usque ad ingressum gloriæ, seu usque ad primum instans glorificationis, in quo homo prorumpit in actum ferventissimum charitatis, qui non habet rationem meriti, sed tantum dispositionis ad recipiendum augmentum debitum actibus remissis, in via elicitis. Ita docent Thomistæ supra citati, quibus subscribit Illustrissimus Dominus de Marinis, ubi supra cap. 4.

150. Prima pars probatur: Tunc homo recipit augmentum gratiæ, actibus remissis debitum, quando sufficienter ad illud recipiendum disponitur, ut docet D. Thomas locis supra adductis: Sed actus habitui præexistenti æqualis non disponit sufficienter ad augmentum ejus: Ergo non recipit homo augmentum actibus remissis debitum, quando elicit actum charitatis, æqualem habitui præexistenti. Major patet ex supra dictis, Minor probatur ex D. Thoma hic art. 6. in corp. ubi ait: *Habitudine crescente, homo prorumpit in actum ferventem dilectionis, quousque conetur ad charitatis profectum. & tunc charitas augetur in actu.* Ergo sentit D. Thomas, solum actum intensiorem habitu esse sufficientem dispositionem ad augmentum habitus recipiendum.

151. Nec obstat quod idem S. Doctor in 1. dist. 17. quæst. 2. art. 3. videatur docere oppositum, his verbis: *Quando actus charitatis procedit ex tota virtute habentis, & quantum ad virtutem naturæ, & quantum ad virtutem habitus infusi; tunc unus actus disponit, & meretur augmentum charitatis, ut statim fiat.* Non obstat, inquam, cum enim S. Doctor asserit hominem disponi ad augmentum habitus recipiendum, per actum procedentem ex tota virtute habitus infusi, & ex tota virtute naturæ, loquitur de natura elevata per auxilium transiens, ex quo simul cum habitu componitur causa adæquata actus intensioris habitui. Unde ex verbis illis D. Thomæ non colligitur, actum adæquantem habitum ad illius augmentum statim recipiendum disponere. Et ratio etiam id suadet: Nam actus æquales non augent habitum naturalem & acquisitum, ut docent nostri Thomistæ 1. 2. quæst. 52. art. 3. Ergo cum de supernaturalibus (ut supra dicebamus) juxta modum naturalium, quantum fieri potest, philosophandum sit, etiam actus supernaturales, habitui infuso & supernaturali æquales, non disponunt sufficienter ad augmentum ejus statim recipiendum.

152. Secunda verò pars conclusionis, quæ asserit augmentum actibus remissis debitum, non dari, quando justus in hac vita actum ferventiorum charitatis elicit, breviter suadet. Quando justus in hac vita in ferventiorum actum charitatis prorumpit, se disponit quidem per talem actum ad augmentum gratiæ & charitatis recipiendum, & de facto ipsum recipit, sed tunc tale augmentum datur solum pro ipso actu ferventiori, & adæquatè ipsi correspondet, eodem planè modo, ac si nullus præcessisset actus remissus: Ergo tunc

non tribuitur augmentum actibus remissis debitum, sed illud tantum quod actui intensiori debetur.

154. Respondent aliqui, quod licet actus intensior charitatis, ratione sui disponat solum ad augmentum sibi correspondens, & proportionatum, in virtute tamen actuum remissorum precedentium, disponit ad recipiendos aliquos gradus gratiae & charitatis, actibus remissis debitos: unde dicunt, quando ponitur actus intensior, non solum conferri augmentum illi debitum, & correspondens, sed insuper dari gradus aliquos gratiae & charitatis, actibus remissis debitos; v. g. si actus charitatis habitum praexistentem duobus gradibus superet, quando ille elicitur, quatuor gradus gratiae & charitatis conferuntur, duo pro praesenti dispositione, & duo propter actus remissos antecedentes; alij vero gradus, actibus remissis debiti, in ingressu gloriae conferuntur.

155. Sed contra primum: Vel actus intensior ad illos gradus charitatis disponit in virtute precedentium actuum remissorum, transitive, vel intransitive? Non primum: ad hoc enim necessarium erat, quod ex actibus precedentibus aliquid a se distinctum reciperet, ratione cuius virtuosior, & potentior in ratione dispositionis redderetur; nihil autem actus intensior a precedentibus actibus remissis recipi. Nec etiam secundum: tunc enim aliquid agit vel disponit in virtute alterius intransitive, quando seipso est virtus illi subordinata, sicut calor est virtus subordinata igni; actus autem intensior non est seipso virtus precedentium actuum remissorum: Ergo in nullo vero sensu disponit in virtute precedentium actuum remissorum ad duos illos gradus actibus remissis correspondentes.

156. Contra secundum: Si actus intensior disponat in virtute actuum remissorum precedentium, debet disponere ad totum augmentum actibus remissis debitum, non vero solum ad aliquos gradus gratiae & charitatis illis debitos; v. g. si praecesserint viginti actus remissi charitatis, & actus sequens sit intensus ut decem, debet disponere ad triginta gradus gratiae & charitatis: Sed hoc ab illis Authoribus non admittitur: Ergo non loquuntur consequenter ad sua principia. Sequela Majoris patet: causalitas enim alicui competens non ratione sui, sed ratione alterius, debet illi proportionari, seu commensurari; nam accidens v. g. quia agit in virtute substantiae, producit substantiam: Ergo si actus intensior ad augmentum charitatis disponat in virtute actuum remissorum precedentium, debet in virtute illorum disponere ad totum augmentum illis debitum, quamvis ratione sui non possit nisi ad suae intensiois gradus disponere.

157. Tertia denique pars, quae asserit augmentum actibus remissis debitum, usque ad ingressum gloriae, seu primum instans glorificationis differri, sequitur ex dictis in precedentibus: cum enim actus remissi charitatis mereantur de condigno augmentum gratiae & charitatis, ut articulo precedenti ostendimus, & meritum de condigno nunquam frustratur suo premio; si homo augmentum illud gratiae & charitatis non recipit in hac vita, quando aequalem habitui, vel illo intensiorem actum charitatis elicit, ut jam ostendimus, superest solum ut illud recipiat in altera vita, & in ingressu gloriae, seu in primo instanti glorificationis. Unde D. Thomas 1. 2. qu. 114. art. 8. ad 3. de actibus remissis loquens, ait: *Quolibet actu*

A *meritorio meretur homo augmentum gratiae, sicut & gratia consummationem, quae est vita aeterna.* Ergo sicut actibus remissis non meretur gratiae consummationem, seu gloriam, statim, aut in hac vita conferendam, sed in alia vita, in qua erit dispositus per lumen gloriae ad videndam Dei essentiam; ita nec meretur gratiae & charitatis augmentum, statim, aut in hac vita tribuendum, sed in alia vita, & in ingressu gloriae, seu in primo glorificationis instanti: tunc enim anima eliciet actum charitatis, ad minus tantae intensiois, quantae fuit meritum actuum remissorum viae, & in illo actu sufficienter disponetur ad gratiae & charitatis augmentum, quod meruerat in via per actus remissos; talique actui (non quidem ut merito, cum non sit actus viatoris) sed ut physicae dispositioni, respondebit augmentum gratiae & charitatis, quod in eodem instanti habebit; sicut habetur forma in eodem instanti, in quo est ultima dispositio ad illam.

158. Neque hoc voluntarie, & absque fundamento dicitur, ut perperam nobis aliqui obijciunt: nam ut art. 6. dicebamus, charitas beatorum non manet in eodem statu intensiois, in quo fuit in ultimo instanti viae, sed maximum incrementum accipit, cum primum homo fit beatus; quod non erit absque dispositione physica intensioris actus dilectionis Dei, qui proinde tunc animam praeparare & disponere potest ad recipiendum totum augmentum, actibus remissis, in via elicitis, debitum. Unde D. Thomas in supplem. qu. 93. art. 3. ait, *mansiones distinguuntur in caelo, secundum charitatem patriae, quae quando in aliquo erit perfectior, tanto reddet eum capaciorem divinae charitatis, secundum cuius augmentum augebitur perfectio divinae visionis.* Quibus verbis aperte declarat, actum charitatis patriae se habere ut principium proximum, animam disponens ut sit capax charitatis divinae, ejusque augmentum recipiat, quod in hac vita, defectu dispositionis physicae, eam ultimo ad illud recipiendum praeparantis, infusum non fuerat.

D Addo quod altera vita est tempus recipiendi primum adequatum, quod homo meruit per actus antecedentes in via: Ergo primum quod non confertur in hoc saeculo, debet conferri in alio.

§. II.

Solvuntur objectiones.

159. Obijcies primum contra primam & secundam conclusionem: Repugnat gratiam augeri in esse gratiae, & non augeri in esse qualitatis: Ergo duae primae conclusiones inter se pugnant. Consequentia patet: nam in prima diximus, per actus remissos gratiam statim augeri in esse gratiae; & in secunda asserimus eam non augeri tunc in esse habitus & qualitatis. Antecedens vero probatur: Gratiam augeri in esse gratiae, est eam augeri in ratione juris & acceptationis ad gloriam: Sed repugnat eam in ista ratione augeri, nisi etiam in ratione habitus & qualitatis augeatur: Ergo repugnat gratiam augeri in esse gratiae, & non augeri in esse qualitatis. Major patet: Minor probatur. Dare jus ad gloriam, non est denominatio extrinseca in gratia, sed praedicatum intrinsecum, quod consequitur ad physicam ejus entitatem: Ergo repugnat gratiam, ut dantem jus ad gloriam, augeri, nisi etiam physice, & in ratione habitus & qualitatis augeatur.

160. Confirmatur primò: Quia cognoscibilitas fe-
quitur immaterialitatem, repugnat augeri entis
cognoscibilitatem, non aucta illius immateria-
litate: Sed jus & acceptatio ad gloriam, à gratia
habituali proveniens, consequitur ad ejus phy-
sicam entitatem: Ergo repugnat illam, ut dantem
jus ad gloriam, augeri, nisi etiam physica ejus en-
titas augeatur.

161. Confirmatur secundò: Non potest augeri ra-
tio specifica, nisi etiam ratio generica augeatur,
v.g. si intenditur albedo, debet etiam intendi
color: Sed ratio habitus & qualitatis est generica
ad rationem gratiae, ut patet: Ergo illa non potest
augeri in esse gratiae, nisi statim in esse habitus &
charitatis augeatur.

162. Confirmatur tertio: Si per actus remissos
statim augeatur gratia in esse gratiae, & tamen
non augeatur in esse habitus & qualitatis, nisi
in ingressu gloriae, seu in primo glorificationis in-
stanti, ut in tertia conclusione asseruimus, sequi-
tur quod in hac vita nunquam salvetur aequalitas
inter gratiam in esse gratiae, & in esse habitus &
qualitatis, postquam homo justus aliquos actus
remissos charitatis elicit: Sed hoc videtur ab-
surdum: Ergo & illud.

163. Ad objectionem respondeo, negando Ante-
cedens. Ad cujus probationem, distingo Majore-
m: Gratiam augeri in esse gratiae, ut eam auge-
ri in ratione juris physici ad gloriam, ut heredi-
tatem, nego Majorem: est eam augeri in ratione
juris moralis ad gloriam, ut primum & coro-
nam, concedo Majorem: & sub eadem distin-
ctione Minoris, nego Consequentiam.

Explicatur solutio: Quando dicimus per actus
remissos gratiam in esse gratiae statim augeri, non
intendimus illam per tales actus augeri in esse
gratiae intrinsecè, seu acquirere majus jus intrin-
secum ad majorem gloriam ut hereditatem; cum
enim tale jus sit filiationis divinae, non datur nisi
aucta forma intrinsecà, dante & constituyente ra-
tionem filij; sed tantum volumus per illos actus
meritorios dari jus morale & meritorium ad ma-
jorem gloriam recipiendam, mediata, id est me-
diante actu intensiori, qui in primo instanti glo-
rificationis elicitur, & disponit physicè ad reci-
piendum augmentum gratiae & gloriae, actibus
remissis in via elicitis debitum, ut in tertia con-
clusionem declaravimus.

164. Ex quo patet solutio ad primam confirmatio-
nem: concessa enim Majori, Minor distinguenda
est: Jus physicum & intrinsecum ad gloriam ut
hereditatem consequitur ad physicam gratiae en-
titem, concedo Minorem: Jus morale & ex-
trinsecum ad gloriam, ut primum & coronam,
sequitur ad physicam gratiae entitatem, nego Mi-
norem; istud enim jus sequitur immediatè ad
actus meritorios de condigno vitae aeternae, quales
sunt actus remissi charitatis, ut articulo praece-
denti ostendimus: unde licet parvulis, cum gra-
tia baptismali decedentibus, detur gloria per
modum hereditatis, non tamen per modum prae-
mij & coronae, quia nulla habent propria me-
rita.

165. Ad secundam, concessa Majori, distingo Mi-
norem: Ratio habitus & qualitatis est generica
ad rationem gratiae, physicè spectata, concedo
Minorem: considerata esse moris, nego Mino-
rem. Similiter distingo Consequentem: Ergo illa
non potest augeri in esse gratiae, nisi statim in
esse habitus & qualitatis augeatur, in esse gratiae
physicè spectata, concedo: in esse gratiae mo-

raliter considerata, nego. Gratia igitur in esse
gratiae consideratur dupliciter: primo in esse phy-
sico, secundum quod est ultima differentia con-
trahens habitum ad talem speciem: secundò in
esse morali, quatenus mediantibus operibus me-
ritoriis, per illam acceptatur homo ad gloriam
ut coronam. Unde dicimus, quod quando gra-
tia secundum propriam rationem specificam gra-
tiae augeatur in esse physico, etiam debet augeri
in ratione habitus; non tamen necessarium est,
quod augeatur gratia in esse habitus, quando
augeatur in esse gratiae, in genere morali. Est
exemplum in habituali gratia Christi, quae qui-
dem in esse physico finita est, etiam secundum dif-
ferentiam specificam gratiae, ut 3. p. qu. 7. art. 11.
docent communiter Theologi cum S. Thoma,
tamen secundum morale dignitatem, inquan-
tum nempe est principium infiniti meriti, & sa-
tisfactionis infinitae, est in genere gratiae infinita,
ratione suppositi operantis, ut ibidem docet S.
Doctor.

Ad tertiam confirmationem dico, nullum esse
inconveniens, quod in via non semper salvetur
aequalitas & proportio inter quantitatem gratiae
in esse habitus, & quantitatem ejusdem in esse
gratiae, seu meriti; sed sufficere quod servetur in
patria, ubi etiam servabitur aequalitas inter quan-
titem gratiae, & quantitatem gloriae; nam in
patria omnia consummata erunt & perfecta.
Imò in Christo non salvatur, nec salvari potest
talis aequalitas & proportio; cum repugnet gra-
tiam Christi in esse habitus & qualitatis esse infi-
nitam, licet per illam meruerit primum infinitum,
saltem in esse moris, seu infiniti valoris &
pretij, de quo Tractatu de Incarnatione, quando
de gratia Christi differemus.

Objicies secundò contra secundam conclu-
sionem. Concilium Tridentinum sess. 6. cap. 16.
& can. 24. docet justificatos de die in diem per
bona opera, subindeque per actus remissos cha-
ritatis, crescere in accepta justitia, & magis justi-
ficari, ac sanctiores fieri: Ergo censet per actus
remissos charitatis, gratiam in esse physico quali-
tatis statim augeri.

D Sed negatur consequentia: ut enim justi cen-
seantur per actus etiam remissos de die in diem
crescere in accepta justitia, & magis justificari,
ac sanctiores fieri, non oportet gratiam & cha-
ritatem in illis physicè actu augeri, majoremque
fieri secundum intensiorem, sed sufficit illam
fieri majorem moraliter & jus ad majorem glo-
riam & charitatem, suo tempore conferendam,
acquirere: sicut peccatores per actus remissos vi-
tiorum dicuntur crescere in injustitia, & pejores
fieri, licet per tales actus nihil reale physicum in
ipsis producat, habitus enim vitiosi, sicut & vir-
tutes acquisite, physicè non extenduntur, nec au-
gentur per actus remissos, sed solum per actus
habitu intensiores, ut communiter docent Theo-
logi.

E Objicies tertio: Id quod cadit sub merito de
condigno, confertur infallibiliter: Sed actus re-
missi merentur de condigno augmentum gratiae &
charitatis, ut statim conferendum: Ergo tale aug-
mentum statim confertur. Major patet: Minor
probat. Actus remissi adaequant suo valore aug-
mentum gratiae & charitatis, prout conferendum
statim; cum in illo statim dando non sit major
aestimabilitas, quam in illo secundum se sumptis:
Ergo de condigno merentur tale augmentum,
prout statim conferendum.

Confirmatur

180. Confirmatur: Actus intensus ut sex, elicitus ab habente charitatem ut octo, majoris est dignitatis actu intenso ut quatuor, elicto ab habente charitatem ut duo: Sed iste secundus actus meretur augmentum gratiae & charitatis, ut statim conferendum: Ergo & primus.

181. Confirmatur amplius: Actus intensus ut sex habet, quantum est de se, ut sit meritorius de condigno augmenti gratiae & charitatis, ut statim conferendi: Sed hanc vim non amittit ex eo quod in subiecto intensior gratia praecedat, alias peioris conditionis redderetur ob majorem sanctitatem subiecti, ut articulo praecedenti contra Bannem arguebamus: Ergo etiam in subiecto, in quo major gratia praecedit, & quod habet charitatem ut octo, meretur augmentum gratiae & charitatis, ut statim conferendum.

182. Ad objectionem, concessa Majori, neganda est Minor. Ad cujus probationem, nego Antecedens: actus enim charitatis non adaequant suo valore premium, nisi connaturaliter conferendum: augmentum vero gratiae & charitatis non datur connaturaliter, nisi proportionata dispositio praecedat, qualem dispositionem non esse actum remissum, vel aequalem, sed solum actum habitu intensiorem, supra ostendimus; & ideo actus remissi charitatis cum tali augmento ut statim conferendo non adaequantur moraliter. Unde

183. Ad primam confirmationem dicatur, ex eo quod actus intensus ut sex, elicitus ab habente charitatem ut octo, majoris sit dignitatis actu intenso ut quatuor, elicto ab habente charitatem ut duo, solum colligi talem actum esse majoris augmenti gratiae & charitatis meritorium, non tamen augmenti ut statim conferendi, propter rationem jam dictam.

184. Ad secundam vero, concessa Majori, nego Minorem: si enim actus charitatis ut sex eliciatur a subiecto, habente charitatem habitualement intensam ut octo, per accidens non erit meritorius de condigno augmenti gratiae & charitatis, statim conferendi: hoc tamen non provenit ex eo quod, ratione majoris dignitatis subiecti, peioris conditionis fiat quantum ad dignitatem; sed ex eo quod augmentum statim conferendum alterius sit rationis & conditionis, & praeter meritum

A proportionatam dispositionem in subiecto requiratur, ut jam diximus.

Obijcies quarto contra tertiam conclusionem: Si actus ferventissimus charitatis, quem homo in primo instanti glorificationis elicit, disponderet ad augmentum gratiae & charitatis, actibus remissis in via elictis debitum, disponderet etiam consequenter ad augmentum luminis gloriae, tali gratiae & charitati correspondens: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris patet: Minor probatur. Actus charitatis quem homo in primo instanti glorificationis elicit, non procedit a fide, quae in patria non remanet, nec per eam regulatur, sed per visionem beatam: Ergo prius intelligitur lumen gloriae, seu visio beatifica in subiecto, quam talis actus charitatis in voluntate; & aliunde visio illa semel data non potest amplius augeri: Ergo cum nihil disponat ad formam quam praesupponit in subiecto, & a qua dependet & profluit, talis actus charitatis ad augmentum luminis gloriae dispondere nequit.

C Respondeo concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem, concessa Antecedente, nego Consequentiam: licet enim actus ille charitatis, quem homo in primo instanti glorificationis elicit, & per quem ad recipiendum augmentum gratiae & charitatis, actibus remissis in via elictis debitum, physice se disponit, procedat a visione beata, & per ipsam regulatur; hoc tamen non obstat quin possit eam in genere causae dispositivae praecedere, subindeque ad augmentum luminis gloriae physice animam dispondere: sicut quaelibet dispositio ultima praecedit formam in genere causae dispositivae, & ab illa procedit, ac in genere causae efficientis dependet: *Calor enim, qui est dispositio ad formam ignis, est effectus profluens a forma ignis*, inquit S. Thomas 3. p. quaest. 7. art. 13. ad 2. & organizatio corporis est dispositio ad receptionem animae, & tamen corpus non habet esse organicum, nisi ab anima, ut docet idem S. Doctor 1. p. quaest. 76. art. 4. ad 1. Eandem doctrinam, ac mutuam causarum dependentiam, & causalitatem, pluribus alijs exemplis in Tractatu de justificatione elucidavimus: unde hic diutius immorari non expedit.

185.

186.

Disp. 1.
art. 8.